

ALCINOI PHILO
SOPHI PLATONICI DE
DOCTRINA PLATO
NIS LIBER.

SPEVSIPPI. PLATO
NIS DISCIPVLI LIBER
DE PLATONIS DE-
FINITIONIBVS.

XENOCRATIS
PHILOSOPHI PLATONICI
LIBER DE MORTE.

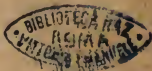
*Totius diuinæ Platonis philosophiæ breuissimum
iuxta ac pulcherrimum compendium.*

BASILEAE

1532.

A.

A.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1911

CHICAGO

1911

CHICAGO

1911

CHICAGO

1911

CHICAGO

1911

CHICAGO

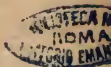
1911

CHICAGO

MARSILII FICINI FLORENTINI
ad Ioan. Caualcate Florentinū ciuem
& amicum unicū, in ALCINOI
& SPEVSIPPI opus-
cula præfatio.

ERAM Platonici philosophi amicitia, optime mi Ioānes, stabile uite duorū unionē definierūt. Vita uero nos unam in illis esse dūtaxat hominibus arbitramur, qui opere uno ad unum finem tanquam eodem calle ad eundem itineris terminum gradiuntur. Stabilem quoq; eorum ita demum fore societatem existimamus, cum non unum solum, uerumetiam stabile firmumq; id fuerit, quod sibi communi quodam inter se officio sectandum proposuerunt. Verum cum omne hominum studiū atq; commercium ad id quod bonum putatur semper contendere soleat, bona uero tria esse mortalibus uideantur, bona inquam animi, corporis, & externa: aut uirtus animi ab illis, aut uoluptas corporis, aut diuitiarum copia queritur. Horum profectō primum illud certum est & perpetuum, duo reliqua caduca sunt atque mortalia. Quamobrem inter illos solum stabilis uite unio, quæ uera est amicitia, esse potest, qui neque ad diuitias cumulandas, neque ad explendas libidines corporis, quæ omnia fluxa & caduca sunt: sed ad unam stabilemq; uirtutem animi capeffendam atque colendam

dam, communi quodam inter se studio, & toto mentis ardore proficiscuntur. Animi uirtutem philosophorum ille omnium magister & dux Plato noster, sapientiam uoluit nuncupari. Sapientiam uero esse rerum diuinarum cognitionem existimauit. Res autem diuinas idem in libris de Rep. non aliter menti nostrae innotescere posse, quam deo nos illustrante demonstrat: quemadmodum & corporum formas oculis, non aliter quam sole oculos illuminante, uideri. Idem igitur deus est quem uidere desideramus, qui aciem mentis ut intueri possumus illuminat, qui lucidae menti se denique monstrat, monstrando delectat. Idem uia nobis est deus, & ueritas, & uita. Via quidem, quoniam suis nos radijs ad se conuertit, & ducit & rapit. Veritas autem, quia uerum se nobis ad ipsum conuersis ostendit. Vita denique, quoniam animum nostrum ipsius contemplatorem beata illa uisione pascit perpetuo & oblectat. Hunc ergo sapientiae omnis perennem fontem sitiant oportet omnes, quicumque sapientiae gustare liquores suauissimos cupiunt. Sapientiam uero sectentur necesse est omnes, qui uirtutem animi adipisci desiderant: quo efficitur, ut quicumque animum suum colere instituant, deum colere compellantur. Amicos autem inuicem eos in superioribus definiuimus, qui simili & paristudio ad uirtutem contenderent, mutuoque fauore suos animos colerent. Cultus animi sola uirtute constat: uirtus sapientia est: sapientia cognitio diuinorum. Cogni-

tionem

tionem huiusmodi lux nobis diuina largitur. Cultus itaq; animi, dei ipsius est cultus. Amicitia igitur cū duorum consensu ad animum uirtute colendum nitatur, nihil utiq; aliud esse uidetur, quā duorum animorum summā in deo colendo concordia. Amantur autem à deo, quicunq; deū pia mente colunt. Ideo non duo quidem soli, sed tres necessariò amici sunt semper: Duo uidelicet homines, unusq; deus. Deus inquam Iupiter hospitalis, Iupiter amicabile, Iupiter humanæ uitæ seruator, quem coluit Plato semper, semper Socrates honorauit. Hic uitæ dux hominū, hic nos in unum conciliat, hic indissolubilis est amicitiae nodus custosq; perpetuus. Hoc deo quondam conciliatore prisca illi theologi, quorum memoriam ueneramur, sanctam inter se amicitiae copulam iniuisse traduntur. Apud Persas Zoroaster in ipsis religiosæ philosophiæ mysterijs assiduū sibi comitem Arimaſpem aspirante numine dicitur asciuisse. Mercurius Trismegistus apud Aegyptios similiter Aesculapium: Musæum in Thracia Orpheus: illic etiā Aglaophemus Pythagorā: Atheniensis Plato Dionem primo Syracusanum: Dione deinde defuncto Xenocratē. Vsq; adeo sapientes uiri ad cœlestē iter tutò & placide peragendum, & ducem deum, & comitem hominem necessariū fore arbitrabantur. Horū ego uestigia superne per cœli plagas impressa, & si minime sequi posse cōfido, hoc tamen unum mihi iam abunde uideor cōsecutus, ut ad sacræ philosophiæ stu-

dia, exercendā uirtutē, ueritatē inuestigandā, optimi
 uiri cōmoda & iucūda societate non careā. Reor enim
 Ioannis Caualcatis & Marsilij Ficini familiaritatē in
 earum numero quas paulo ante commemorauimus po-
 nendam, ac duce deo, qui nobis feliciter hāc copulam
 instituit & cōflauit, utriq; nostrum ad res agendas, ad
 uitae tranquillitatem, ad diuinorū indagationem plu-
 rimum conducturam. Huius singularis beneuolentiae
 monumenta posteritati mandare, aliās quidem maio-
 ra constitui, & nunc opuscula quaedam à me nuper è
 græca lingua in latinā traducta, quæ ad nostrā illam
 Platoniam sectam, cuius sacris initiatus es, collatura
 maxime uideantur. Accipe igitur amice unice, librum
 Alcinoi Platonici de huius sectae conclusionibus: Præ-
 terea librum de Platonis definitionibus, ab eius nepo-
 te Speusippo compositum. His legendis ad arcana di-
 uinae philosophiae mysteria eruditus, inania umbrati-
 lis huius uitae somnia, quibus anxium uulgus ina-
 biat, aspernaberis, mētemq; ad cœlestia eri-
 ges, quorū contemplatione in præ-
 senti uita tranquillitatē, in futu-
 ra beatitudinem nan-
 cisceris.

ALCINOI PHILO 7
SOPHI PLATONICI DE DO
CTRINA PLATONIS LI
BER, MARSILIO FI
CINO INTERP.

QVID PHILOSOPHIA, QVALE
ingenium philosophicum. Cap. I

Ræcipuarum Plato-
nis institutionum do
ctrina hæc traditur.
Philosophia est appe
titio sapientiæ: uel so
lutio animæ à corpo
re, & cōuersio quæ
dam ad ea quæ uera sunt atq; diuina. Sa
pientia est diuinarum humanarumq; re
rum scientia. Philosophus autē est, qui à
philosophia cognomen accipit, quemad
modum à Musica musicus. Et qui philo
sophus futurus est, ab ipsa natura sic insti
tutus esse debet, ut primo quidem ad o
mnia disciplinarū genera facilis ac prom
ptus existat. Deinde ut nō ijs, quæ in flu
xu uersant, sed illis quæ semper eodē mo
do cōsistunt, mentem adhibeat. Tertio lo
co, ut natura sit uerax, ab omni mēdacio

penitus alienus. Præterea temperatum hunc quodammodo nasci oportet, easque animæ partes quæ affectibus efferrî solent, domitas à natura suscipere. Quisq; enim ueritatis auidus ad diuinorum contemplationē mentem cōuertit, uoluptates corporis paruipendit. Oportet præterea liberali animo philosophum esse: Etenim rerum uilium æstimatio, homini ueritatem rerū contemplaturo aduersa est. Huius insuper uolūtas iustitiam diliget, quippe cum ueritatis, temperantiæ, liberalitatis studiosus existat. Adde quod ingenij acumine atq; memoria illi opus est. Hæc namq; philosophū uirum perficiūt. Atqui eæ quidem naturæ dotes, quū disciplina atq; educatio decēs adhibita est, perfectū uirtute uirum efficiunt. Verum si neglectæ sint, maximorū scelerum causæ sunt. Atq; has Plato cōmuniori quodam nomine temperantiæ, fortitudinis & iustitiæ, significare solet.

Philosophus contemplationem actioni

præponit. Cap. II

CUm uero duæ sint uitæ, cōtemplatiua uidelicet & actiua; & contemplatiue

platiuē officiū in ueritatis cognitione consistat, actiuæ autē in actione eorū quæ ratio dīctat: honorāda quidē est uita cōtemplatiua: pedissequa uero necessariarūq; rerū ministra uita illa, quæ in agendo uersatur. Quod autem ita sit, ex ijs declarabitur. Cōtemplatio est operatio mentis diuina intelligētis: actio uero operatio animæ rationalis per corpus expleta. Animus nanq; diuinum intelligentiamq; diuinam contemplans, quamoptime affici dicitur. Atque hæc eius affectio sapientia nuncupata est: quam quidem nihil aliud quàm dei similitudinē appellari oportet. Quamobrem huiusmodi operatio præcipua ac ueneranda est, & maxime omnium expetenda, necnō hominis quāmaxime propria, cui nulla obsistūt impedimenta, quo minus in nostra potestate cōsistat: atque etiā, ppositi finis nobis est causa. Actiua autē uita eiusq; actio cum corporis ministerio plurimum utantur, impediūtur sæpenumero, & quæ contemplatiua uita speculatur, ad officia morum transferre desiderāt. Etenim studiosus disciplinæ uir, tunc demum ad ciuiliū administrā-

tionem se confert, cum illa male à cæteris hominibus tractari senserit, adminicula quædam quasi externa existimans militiam, legationes, executionesq; iudiciorum. Præcipua uero et maxima omnium agendorum officia, leges cõdere, Reipub. præscribere ordinem, disciplinã educandorum iuuenum instituere. Quapropter oportet philosophum nunq; ueritatis indagacionem omittere, sed eam nutrire semper & augere, humanas aut actiones tanquã inferiora quædã nonnunq; attingere.

Philosophus uersatur in tribus, scilicet in contemplatione rerum, & in actione morali, & artificio differendi. Cap. III

STUDIUM profectò philosophi in tribus potissimum Plato uersari uoluit: In rerum speculatione, in actione uirtutum, in sermonis cõsideratione. Vocaturq; rerum cognitio, contemplatiua: morum studium, actiuum: sermonis cura, dialectica. Dialectica uero in multas species distribuit: in diuisionem, definitionem, inductionem, ratiocinationem. Hæc autem in demonstrationem, quæ est ratiocinatio necessaria: &

ria: & in ostensionem, quæ ratiocinatio probabilis appellatur; & in rhetoricū enthymema, id est sententiam cautam, quæ ratiocinatio imperfecta uocatur: ac denique in sophismata, quibus legitimus philosophus operam dabit, non quod ea ut præcipua probet, uerum quod interdum necessaria fore censeat. Eius præterea philosophiæ, quæ in agendo uersatur, prima pars mores ipsius hominis curat; altera domū gubernat: postrema tuæ rempublicam. Et prima quidem moralis, secunda domestica, tertia ciuilis dicitur. Atque eius philosophiæ quæ contemplationi studet, pars una immobilia et diuina primas que rerum causas inuestigat, quam theologiam uocamus; altera motus syderum respicit, circuitusque & restitutiones cœlestium, ac seriem mundi, quæ naturalis cognitio nūcupatur. Sequitur mathematica, quæ geometriā & arithmeticā continet. Cum uero philosophia in tres potissimum species distributa sit, contemplatiuam, actiuam & dialecticam, de ipsa in primis dialectica tractandum est, quid Plato de illa sentiat, & primo quidem de iudiciario.

*De iudiciario, & uiribus animæ pertinentibus
ad iudicium. Cap. IIII*

QVoniam est quiddā quod iudicat,
quiddam quod iudicatur, necesse
est aliquid etiā ex utrisq; fieri, quod qui-
dem iudiciū uocare possumus proprie.
Itaq; ipsum iudicium iudiciarium nomi-
natur: communius autem ipsum quoq;
quod iudicat. Iudicans præterea duplex
esse uidet: Vnum à quo, alterū per quod
iudicatur. Illud intellectus noster, hoc or-
ganum naturale: idēq; primo uera, secun-
do loco falsa dijudicat. Neque hoc aliud
quicquā est quā ratio naturalis. Quod
si liquidius etiā explicare uelimus, iudex
appellandus erit philosophus, à quo res
ipsę dijudicant. Iudex item ratio, per quā
uerum etiam iudicatur: quod quidem or-
ganum appellauimus. Duplex autem ra-
tio est: Vna penitus incōprehensibilis ac
uera: altera secūdum rerum cognitionē
infallibilis. Prima deo cōuenit, hominī ne-
quaquam. Secunda hominī cōgruit. Sed
hæc quoq; duplex est: Vna ad intelligibi-
lia, altera ad sensibilia spectat. Prima qui-
dem scientia est, secunda uero opinio: Et
illa

illa stabilitatē habet, quippe cum circa stabilia uerſet: hæc uerifimilitudinē & imaginationē, utpote quæ ad mutabilia tendat. Sciētīę uero circa intelligibilia, & opiniōis circa ſenſibilia, intellectio ac ſenſus principia ſunt. Senſus profectō eſt paſſio animæ per corpus primo nūcians potentiam patientem. Poſtquā uero in anima per organa ſenſuū ſpecies rerum ſecundum ſenſum impreſſa eſt, adeo ut firma indelebilisq; permaneāt, huius itaq; conſeruatio memoria nuncupatur. Opiniō autem eſt memorię ſenſusq; complexio. Quando em̄ ſenſibile quoddā primo nobis occurrit, ab eoq; ſenſus in nobis efficitur, & à ſenſu memoria, ac deinde rurfus idem nobis obijcitur, memoriā præcedentē cum ſequēte ſenſu cōponimus, & in ijs iam dicimus Socrates, equus, ignis, cæteraq; huiusmodi. Atque hæc opiniō nuncupatur, cōponentibus nobis præcedentem memoriā cum recente ſenſu. Et quoties hæc quæ colligantur inuicem cōſonant, opiniō uera exiſtit: ſi diſſonāt, opiniō falſa. Nā ſi quis dum Socratis ſpeciem in memoriā ſeruat, Platonē ipſum

offendat, putetq; se ob quandam similitudinem Socrati rursus occurrere, postmodum Platonis sensum uelut à Socrate hauriēs, memoriæ Socratis ipsum accommodet, opinio falsa resultat. Id aut in quo sensus atque memoria fiunt, ceræ effigiei Plato cōparat. At uero quum opinione cōcepta per sensum atq; memoriā anima cogitatione refingens, ita in hæc respicit, uelut in illa à quibus ista manarūt, picturam quandā ac etiam phantasiā Plato nominat. Cogitationē uero uocat discursum et ratiocinium animi ipsius ad seipsum. Sermonem autem effluxum à cogitatione per os unā cū literata uoce. Intellectio uero est operatio intellectus prima intelligibilia speculantis. Atque hæc quoque duplex esse uidetur: Vna antequā anima descendat in corpus, nam tūc ipsa intelligibilia contuetur: Altera postquam in corpus hocmersa est. Ex ijs itaque prima ipsa intellectio proprie dicta est: secūda uero pro intellectione iam naturalis intelligentia nuncupatur, intellectio quædā in anima subiecta consistens. Quoties ergo intellectionē scientiæ principium

cipiū dicimus, nō eam quam modo pro-
 posuimus intelligi uolumus, sed eam po-
 tius quę animo à corpore soluto cōuenit;
 quę quidem ut diximus tunc intellectio,
 nunc naturalis intelligentiā nūcupatur.
 Atq; hanc ipsam Plato intelligentiā, cum
 scientiam simplicē, tum animę alam, tum
 etiam reminiscentiā nominat. Ex ijs de-
 niq; simplicibus scientijs naturali scientię
 ratio natura inhærens animo cōflata est.
 Cum itaque sit, & sciens, & opinans ra-
 tio, intellectiōque, & sensus: necesse est
 & ijs subiecta quędam existere, uelut in-
 telligibilia atque sensibilia. Et quoniam
 intelligibilium quędam prima sunt, ut
 ideę: quędam secūda, ut inhærentes ma-
 teriæ species, quę ab illa separari neque-
 unt: intellectio quoque duplex erit, pri-
 morum una: altera secundorum. Rur-
 susq; in ipsis etiam sensibilibus quędam
 prima sunt, ceu qualitates, ut color, albe-
 do: Alia secūdum accidens, ut album, co-
 loratum: post hæc quod ex his concretū,
 ut ignis. Eodem quoque modo sensus
 primus primorum est, secūdorum uero

secundus. Prima intelligibilia intellectio iudicat nō sine sciētifica ratione per comprehensionem quādam atq; discursum. Secūda uero scientifica ratio, non sine ratione opinatiua. Concretum autem opinatiua ratio, non sine sensu. Cumq; intelligibilis mundus primum intelligibile sit, sensibilis uero cōcretum quoddam: illud intellectio cum ratione, id est non sine ratione iudicat, hunc opinatiua ratio nō sine sensu. Et cū contemplatio sit, necnon & actio recta ratio, haud eodē modo discernit quæ contemplationi, & quæ actioni subiiciuntur. Cæterum in contemplatione quid uerum, quid falsum considerat; in actione quid propriū, quid alienū, quid agendū, quid nō. Ex eo enim quod naturalem pulchri & boni habemus intelligentiā, ratione utentes referentesq; ad naturales intelligentias ueluti ad præfinitas normas, bonā ne an mala sint, singula diiudicamus.

Elementum, & officia Dialecticæ. Cap. V

Dialecticæ facultatis elementum primum Plato esse uult, in primis rei cuiusq;

cuiusq; essentiam cōsiderare: postea quæ contingunt aduertere. Quid autem unū quodq; sit cōsiderat, uel ex superioribus diuidendo atq; definiendo, uel ordine cōuerso composita resoluendo. At contingētia, & essentijs adiacentia, uel ex ijs quæ continentur per inductionem, uel ex ijs quæ continent per ratiocinationē: ut meritò dialecticę membra sint, diuīsiō, definitio, resolutio, inductio, ratiocinatio. Diuisionū præterea quædā est generis in species distributio, quædam totius in partes: utpote cum animā in partem rationalem, & ratione carentem diuidimus, atq; hanc in appetendi & irascendi uim distribuimus. Est insuper uocis in significata diuīsiō, quoties nomē idem res plures significat. Accedit quoq; accidentium in subiecta diuīsiō, ueluti cum dicimus, Bonorum quædam circa animam, alia circa corpus, nōnulla circa res externas. Nec deest in accidētia subiectorum partitio: ceu cum dicimus, hominū quosdam bonos, nonnullos malos, medios alios. Diuisione igitur generis in species primo utendū est, quoties quid unum

quodq; sit dignoscere uolumus. Id autē absq; definitione fieri nequit: definitioq; ex diuisione hoc pacto cōficitur. Rei definiendæ genus capere in primis oportet, uelutī genus hominis, animal: Id deinceps secundū proximas differentias paritari, usque ad species descendendo, ut in ipsum rationale et irrationale, mortale & immortale. Quapropter si proximę differentię generi adiſciantur, hominis definitio constituet̃. Resolutionis tres sunt species: Vna est à sensibilibus ascēsus ad intelligibilia prima: Altera, accessus per demonstrata & subdemonstrata ad indemonstrabiles, & sine medio propositiones. Postrema ex suppositione ad principia, quæ minime supponuntur. Et prima quidem huiusmodi est, ac si à pulchritudine corporum ad animi pulchritudinē transcendamus: ab hac ad officiorum pulchritudinem: ab ea deinde ad pulchritudinē quæ in legibus inest: demū ad ipsum pulchritudinis fontem: ut per hunc modū gradatim ascendētes, ipsum per se pulchrū intueamur. Secūda resolutionis species ita fit: Supponendū est id quod queritur, & quæ

quæ suprà sunt cōsiderāda, eaq; demon-
 strāda à posterioribus ad superiora pro-
 grediendo, donec ad primū & planē con-
 cessum perueniamus: à quo rursus inci-
 pientes, ad quæsitū cōpositionis modo re-
 grediamur. Ceu si quis querēs an immor-
 talis sit animus, id ipsū primo supponat
 inquirēs, utrū semper mobilis, atq; id in-
 de demonstrēt: querens ulterius, utrū qd
 semper mouetur, per se moueat: idq; rur-
 sus ostēdat cōsiderans, num quod per se
 ipsum mouetur, motus principiū sit, rur-
 susq; demonstrēt: ingrēs deniq; utrū prin-
 cipiū ingenitū sit, qd quidē ut perspicuū à
 cūctis admittitur. Ingenitū quippe incor-
 ruptibile est, à quo ueluti à manifesto de-
 monstrationē eiusmodi colligat: Princi-
 piū ingenitū & incorruptibile; principiū
 mot⁹ qd p se mobile: p se mobile animus:
 Incorruptibilis ergo & ingenitus anim⁹.
 Resolutio ex suppositiōe huiusmodi est:
 Quisq; aliqd inuestigat, illud primo sup-
 ponat: deinde qd ex supposito sequat̃ ad-
 uertat: Posthac si oportuerit suppositiōis
 rationē reddere, aliā suppositionē assumēs
 querat, utrū qd pri⁹ suppositū fuerat, rur-

fus ad secundā suppositionem sequatur.
Idemq; semper obseruet, donec ad principium quod non supponatur, ascendat. Inductio autē est omnis per rationes processus, qui uel à simili transit in simile, uel à singulis in communia. Atq; hæc argumentatio ad excitandas naturales intelligentias summopere confert.

Species propositionis & argumentationis.

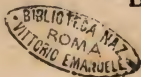
Caput. VI

ORationis eius quam propositionē uocamus, species duę sunt, affirmatio & negatio. Affirmatio hæc est, Socrates uadit. Negatio hæc, Socrates non uadit. Ex affirmationibus autē & negationibus, quædam uniuersalis est, quædam particularis. Particularis affirmatiua hæc, quædam uoluptas bonum. Negatiua, quædam uoluptas non bonum. Uniuersalis affirmatiua, omne turpe malū. Negatiua uniuersalis, nullum turpe bonū. Ex propositionibus, quædam prædicatiuæ sunt, quædam suppositiuæ. Prædicatiuæ quæ simplices, ut omne iustum bonum. Suppositiuæ, quæ consequentiam uel repugnantiam inferunt. Vtitur autē ratio-

tiocina=

tiocinationibus Plato tum redarguēdo, tum etiam demonstrando; Redarguens per quæstionem quæ falsa sunt, demonstrans per doctrinam quæ uera. Ratiocinatio est oratio quædam, in qua quibusdam positis, ex necessitate cōclusio sequitur. Ratiocinationū quædā prædicatiuæ sunt, nonnullæ suppositiuæ, reliquæ ex ijs utrisq; commistæ. Prædicatiuæ, quarum tam assumptiones, q̃ conclusiones simplices propositiones sunt. Suppositiuæ, quæ ex suppositiuis propositionibus fiunt. Mixtæ, quæ ex utrisq;. Vtitur autē Plato demonstratiuis argumentationib. in dialogis, qui ad expositionē pertinent: probabilibus uero & apparētibus aduersus sophistas atq; iuuenes: cōtentiosis aduersus illos, qui proprie litigiosi uocant̃, ut ad Euthydemū & Hippiam. Cum uero prædicatiuæ figuræ tres sint, Prima est in qua communis terminus ad hoc prædicatum, ad illud subiectum est: Secūda, in qua cōmunis terminus de utrisq; prædicat̃. Tertia, in qua cōmunis terminus utrisq; subiicitur. Terminos dico partes propositionum, ut homo est animal: ho-

B 3

minem & animal terminos appellamus. Et secundū primā figuram ut plurimum Plato disputat, nec non secundū figuram secundam ac tertiam. Atqui ad modū primæ sic in Alcibiade argumētatur: Iusta pulchra sunt, pulchra bona, iusta ergo sunt bona. Ad modum secundæ sic in Parmenide: Quod partes nullas habet, nec rectum est nec rotundum: at quicquid figuræ est particeps, aut rectum aut rotundum est: quod ergo partes non habet, figuræ nullius est particeps. Ad modum tertiæ sic eodem in libro: Quod figura participat, quale est: quod figura participat, finitum est: quod ergo est quale, finitum est. Argumētationes præterea quæ per suppositiones contextæ sunt, crebras apud Platonem reperire licet, præcipue uero in Parmenide rationes eiusmodi: Si non habet partes ipsum unum, nec principium nec finem nec mediū habet: Quod si principium, mediū, finemque non habet, nec habebit terminū: si non habet terminū figura nulla participat: Ergo si non habet partes ipsum unū, nullius figuræ particeps est. Secundū uero figuram secundam argumentatio

mentationis suppositivæ, quam plurimi tertiam nominant, in qua communis terminus extrema utraq; sequitur, in hunc modum ratiocinatur: Si non habet partes ipsum unum, neque rectum est, neque rotundum: Si figura participat, aut rectum aut rotundum est: idcirco si partes non habet, nec figuræ quidem participes erit. Quinetiam secundum tertiam figuram, quam nonnulli secundam esse volūt, in qua communis terminus utraque antecedit, in Phædone sic quodammodo argumentatur: Si scientiam ipsius æqualis adepti nunquam obliuioni tradidimus, profectò scimus: Sin autem obliiti sumus, reminiscimur. Mixtis item argumentationibus, quæ per consequentiam procedūt, sic utitur: Si unum totum est & finitū, hoc principiū, media, finem habēs, figura quoq; participat. Verū antecedens, uerū igitur consequens. Eorū autem quæ per consequentiam fiunt, sic quodammodo differentiaē cōsiderantur. Quādo quis igitur diligēter animi vires, variasq; naturas hominū necnō diuersas argumētationū species animaduерterit;

deinde tēporis occasione cōsiderata, certis affectibus hominum proprias, quibus moueri possint ratiocinationes accōmodarit, perfectus erit orator, eiusq; rhetorica, scientia bene dicendi meritò nūcupabitur. Sophismatum quoq; captionumq; laqueos modò perspicacius inspiciamus, in Euthydemo à Platone subinsinuatos percipiemus. Illic enim & quæ secūdu uoces, & quæ secūdu res ipsas sophismata fiunt, & eorū pręterea solutiōes reperiunt. Atq; etiā decem prędicamenta, tum in ipso Parmenide, tum in alijs dialo-
gis tradidit. Locos autem ab etymologia omnes in Cratylo cōplexus est. Et proculdubio uir p̄ cæteris admirādu in diuidendo, definiendoq; quæ duo dialecticæ uim maxime testant, Plato noster ex-
titit. Quæ uero in Cratylo tradita sunt, hoc intendūt. Discutit utrum natura, an positione nomina uim suam habeāt. placetq; illi positione quadam constare nominū rectitudinē, neq; tamen id temere, & ut fors obtulit, uerum positionē ipsam rerum naturā secutam fuisse censet: neq; aliud esse nominū rectitudinē, quā im-
positionem

positionem rei ipsius naturæ consonam. Neque enim quamlibet impositionem nominis ad rectitudinem sufficientem esse, neque rursus naturam, ac primam uocis emissionem, sed quod ex utrisque compositum, ut omnis nominis rectitudo sit secundum impositionem rerum naturæ cōuenientē. Nō enim si quodlibet nomen temere cuiuslibet adhibeatur, rectum significat: ueluti si equus hominī nomen imponerimus: Etenim loqui, una quædā operationum est: Quamobrem non quomodo cuique quis loquatur: recte loquitur: uerum si ita loquatur, ut rerum ipsarum natura requirīt. Quoniam uero ipsius locutionis pars quædā nominatio est, ut orationis pars nomen, recte uel nō recte nominare, haud sanē per quamlibet positionem fieret, sed per naturalē nominis ad rem ipsam cognitionem. Isque rectus erit nominum cōditor, qui per nomen rei naturam significabit. Nam rei organū, nomen est, non quodcunque fors obtulit, sed quod naturæ congruum: Ac per istud uicissim nobis res indicamus, naturāque discernimus. Quo fit, ut nomen sit instru-

mentū quoddā, indicans atq; distribuens
 uniuscuiusq; substātiā, quemadmodū
 telam textoris pecten. Ad dialecticū igitur
 hoc etiam pertinebit, nominibus recte
 uti, ut pectine textor utitur, propriū il-
 lius opus agnoscēs, cū illum faber effecerit:
 haud secus dialecticus nomine, quod
 nominū conditor effinxit, ut decet, utitur.
 Enimvero temonem cōstituere fabri, uti
 aut recte gubernatoris officiū. Eodē pacto
 ipse q; nominū institutor, recte nomina
 statuet, si tanq; præsente dialectico
 instituerit, quippe cū dialecticus naturas
 eorū, quę sub nominibus latēt, intelligat.
 Atq; hæc de dialectica dicta sufficiant.

Distinctio scientiæ speculatiuæ. Cap. VII

DEinceps de speculatiua philosophia
 dicendū. Huius membra dicimus
 theologiā, physicen, mathematicā. Theologi
 finis, supernarum causarū cognitio.
 Physici, quæ sit mundi natura perdiscere:
 quale animal homo, quam sit prouinciā
 in mūdo sortitus, utrum deus prouideat
 omnibus, & num cæteri huic subiecti
 ministri, atq; etiam quomodo ad deos
 sese homines habeāt. Mathematici finis,
 planam

planam, & in tres porrectā dimensiones naturam cognoscere, motumq; ac cœlestiū progressus suspicere: atq; ita in summa quadā mathematici speculatio proponatur. Hæc utiq; ad cogitationis acumen à Platone suscepta est, attingens animū, & ad rerum diuinarum intuitum, aciem mentis exacuens. Pars autem mathematicæ facultatis, quæ ad numeros spectat, nō mediocrē ad diuina percipenda uim præstat: uerum ab errore atque ignorantia quæ circa sensibilia ista uersatur, nos liberat, opem ferens ad essentiæ cognitionem: promptumq; ad certamē, propter cōsequentium rerū ordinisq; peritiā hominem reddit. Geometria quoq; plurimum ad ipsum bonum intelligendū conferre uidetur, cum quis non mechanicæ dimensionis gratia ipsam sectatur, sed ita utit̃, ut eius adminiculis ad superna conscendat, nec in rebus quæ oriūtur & occidunt, dimetiendis insistat. Quinetiam stereometria, id est. solidorū dimensio quæ maxime utilis est. Nam post secundā augmentationē sequit̃ eius cōsideratio, tertium suscipiens augmentū. Vtilis præterea

ceu quarta quædam disciplina Astronomia est, per quã cœli syderumq; motus, autoremq; diei ac noctis, & mensium & annorũ inspicimus, ex quibus quasi proxima quadam regione horum omnium autorem inuestigamus, & ab ijs disciplinis ueluti à quibusdam subsellijs, & elementis, & gradibus ad altiora progredimur. Musicã quoq; discere nos oportet, ad eam adhibentes auditũ. Nam quemadmodum ad astronomiam oculi conditi sunt, sic aures ad harmoniam: Vtq; astronomiæ incũbentes, ab ijs quæ oculis percipiuntur, ad inuisibilem essentiam ducimur; sic & auribus harmoniam uocum haurientes, ab ijs quæ audiũtur, ad intelligibilia gradatim accedimus. Quãobrem nisi finis istius gratia mathematica prosequamur, horũ profectò curiositas manca & amens, nulliusq; æstimanda censetur. Decet enim cõfestim ex ijs quæ oculis & auribus percipiuntur, ad illa quæ sola cernit ratio pertrāsire. Nam mathematicorũ consideratio, præludiũ quoddam est ad diuinorum cõtemplationem. Arithmetica quippe & geometria, et quæ eas colunt,

colunt, essentiā ipsam uidere desiderant: Veruntamen circa illam quodāmodo somniāt, nec eam reuera cernere possunt, ignorātq; principia, & quæ ex principijs constituuntur. Verum nihilominus ad ea quæ diximus cōferunt: ideoq; nec scientias disciplinas huiusmodi Plato appellandas esse censuit. Cæterū dialectica facultas à geometricis suppositionibus ad prima principia, quæ minime supponuntur, assurgit. Quapropter dialecticā iure scientiam appellauit. Disciplinā uero mathematicorum non opinionem, quia clariora sint q̃ sensibilia: neque rursus scientiam, quia obscuriora sint quā intelligibilia prima: sed opinionē corporū, scientiam diuinorū, cogitationem mathematicorum. Fidem præterea & coniecturam imaginationemq; imaginibus idolisq; attribuit. Quoniam uero dialectica efficacior est quā mathematica, ex eo quod circa diuina æternaq; uersat: idcirco mathematicis uniuersis præponit, uelut arx quædam & custodia reliquorum.

P De materia prima. Cap. VIII
Ost hæc de principijs, & ijs quæ ad

theologiā spectāt breuiter differamus, a
prioribusq; ordiamur, descendentes in-
de ad ipsius mundi generationē ac demū
usq; ad hominū genituram. In primis igitur
de materia tractandū est. Hanc sanē
effigiem omniū receptaculum, nutriticē,
matrē, locū, subiectūq; nominat, eamq;
asserit sine sensu tangi, & adulterina ra-
tificatione cōprehendi. Materiæ pro-
priū esse uult omnes, generationes susci-
pere, ac nutriticis instar eas fouere, omnes
item formas capere, cū ipsa suapte natu-
ra omnis forme, qualitatis & speciei sit ex-
pers. Consersam præterea illam & figu-
ratam formis uelut effigiem asserit, nul-
lius per se figuræ qualitatis ue participē.
Neq; uero subiectum esset ad uarias for-
marum impressiones commode præpa-
ratum, nisi qualitate omni quā susceptu-
rum est, penitus careat. Videmus enim
eos qui unguenta ex oleo odore suauia,
cōficere student, oleū nullo prorsus odo-
re infectū quarere: eosq; qui formas im-
pressuri sunt uel ceræ, uel luto, primum
materiā ipsam polire penitus atq; lenire,
donec figuræ pristinae deleantur. Conue-
nit

nit nanq; uniuersali materiae, si modò formas omnes susceptura sit, nullam illarū habere naturā, sed absq; qualitate omni atq; specie subiici speciebus. Et cum huiusmodi sit, neq; corpus erit, neq; etiā incorporea, sed potentia corpus, quemadmodum æs potentia statua, quoniam speciem suscipiens, statua fiet.

De ideis, & de causa efficiente. Cap. IX

CVM uero materia principij cuiusdam rationem habeat, alia q; principia Plato præter materiam introducit, principium uidelicet exemplare, ad quod idee ipsæ reducunt, & principium paternum quod ad deum rerū omniū causam pertinet. Est autem idea ad deum quidē intellectio dei, ad mundū uero sensibilē exemplar, ad seipsam essentia. Quicquid enim intelligentia fit, ad aliquid referre necesse est, quod quidem operis exemplar erit. Quemadmodū si aliquid ab aliquo fiat, ut à me meīpsius imago. Et si exemplar haud omnino sit ab agente seorsum, ut quisque artifex in seipso artificiorū exempla concipiens, horum deinde formas in

materiam explicat. Definīūt autē ideam exemplar æternū eorum, quæ secūdam naturam fiunt. Nam pluribus ex ijs qui Platonem secuti sunt, minime placuit artificiorū ideam existere, ut clypei atq; lyra: neq; rursus eorum quæ præter naturam, ut febris ac bilis intemperatē: neque particularium, ceu Socratis & Platonis: neq; etiam alicuius eorum quæ imperfecta sunt, ueluti sordium atq; festuca: neque relationū, ut maioris & excedentis: Esse nanq; ideas intellectiōnes dei æternas ac seipsis perfectas. Quod uero sint ideæ, sic probāt: Siue intellectus deus ipse sit, siue intellectuale quiddam, notiones illi adsunt æternæ atq; immobiles. Quod si hoc ita se habet, ideæ sunt. Etenim si mensura per seipsam materia caret, ab aliquo superiori, & à materia penitus absoluto measuras suscipiat necesse est. Verū quidem est antecedens, uerū igitur consequens. Et si hoc, ideæ sunt mēsuræ quædam sine materiæ mixtione existētes: accedit quod si mūdus non temerario quodam casu talis est, nō solum ex aliquo, uerum etiam ab aliquo factus est. Neq; id solum

lum, sed ad aliquid etiā fabricatus. Id uero ad quod effectus est, quidnam aliud præter ideā existit? Quo sequitur, ut ideę ipsę sint. Item si intellectus à uera opinione differt, intelligibile quoq; ab opinabili si discrepat. Hoc si uerum est, extabūt intelligibilia ab opinabilibus differentia, ut int prima quoque intelligibilia, quemadmodum & sensibilia prima; ex quo ideas esse concluditur.

Quomodo describatur deus, & quibus rationibus inuestigetur. Cap. X

DEinceps de tertio principio dicendum est, quod penē ineffabile Plato autumat. Ipsum tamē hoc modo conemur ostendere. Si intelligibilia sunt, eaq; nec sensibilia, neq; cum illis cohærentia, sed intelligibilibus primis extāt prima intelligibilia simplicia, quemadmodum sensibilia prima. Antecedēs uerum? uerum ergo quod sequit̃. Homines sanē, utpote perturbatiōe sensuū occupati, quoties intelligibile quiddā cōtemplari statuunt, in phantasiā mox alicuius sensibilis recidunt, adeò ut sæpenumero ei quod intelligendū est, uel magnitudinē uel figu-

ram applicent, uel colorē: quo fit ut illud
sincere intelligere nequeāt. Dī aut sine
corporaliū mixtione, pure nīmīū atq; syn-
cere intelligūt. Quoniā uero intellectus
aīa melior est: intellectu aut eo qui in po-
tentia, melior intellectus ille q; actu semp̃
oīa q; simul intelligit: hoc deniq; pulchri-
us quod eius est causa, qd q; oīibus sup-
extat: is utiq; deus ipse primus existit, is q;
causa est, ut mūdi mens semp̃ agat: in quā
īmobilis ipse, semp̃ haud secus q̃ in oculū
obiectū Sol agit. Atq; ea ratione mouet,
qua id qd appetit, immobile ipsum, appe-
tentē agitat. Hoc inquā pacto mens ipsa
suprema, totius cōeli mentē ducit. Et cū
primus hic intellectus pulcherrimus sit,
pulcherrimū quoq; intelligibile illi subij-
ci necesse est. Nihil aut ipso pulchrius: se-
ipsum igit̃ ac notiones suas semper intelli-
git. Atq; hęc eius operatio idea est. Quin
etiā deus ipse supremus, æternus, ineffa-
bilis, seipso perfectus, nullius egens, sem-
per q; & undiq; absolute perfectus. Diui-
nitas essentię ratio. Veritas harmonia, bo-
num existit. Neq; uero hęc ita dinumero
ut ab inuicem ipsa secernā, imò ut unum
potius

potius cūcta cōtemplor. Bonū profectō ob eam causam dicitur, qđ omnia pro capacitate cuiusq; beneficijs replet, oīmcp bonorū causa est. Pulchrū uero ex eo, qđ ipsum natura plenitudo ipsa & harmonia oīs existit. Veritas itē ob id uocatur, qđ nā oīs ueritatis ita principiū est, ut Sol quoq; luminis uniuersi est. Et pater, quia omniū causa, coelīcp totius mentē, et mūdi animā ad sui ipsius exemplar exornat. Nam sue uolūtatis munere omnia seipso cōpleuit, mūdi animā excitās & ad se cōuertens: quippe cū mentis eius causa sit. Atqui mens ista beneficio patris ornata, naturā omnē huius mūdi perornat. Inefabilis præterea & sola mente percipiendus deus ideo dicit, quia nec genus circa illū, neq; species, neq; differētia ulla, neq; accidit illi quicq;: nam nec malum; nefas enim dictu id esset. Neq; etiā bonū, siquidem participatione cuiusq; bonitatis præsertim talis existeret. Neq; differentia illi accidit ulla: Nō em̄ id secundū ipsius notionē fieri potest. Neq; qualitas, nō enim qualis effectus est: neq; tamen informis, non enim qualitate ulla ad se pertinente

priuatus est. Neq; est pars cuiusquā, nec totum ut partibus cōstitutum: neq; idem est cuiquam, nec alterū, quippe nihil illi contingit quo ab alijs secerni queat: neq; mouet, neq; mouet̃. Vnde prima huius intelligentia est secūdum horum omniū ablationem: quemadmodum punctum quoq; cogitamus secūdum ablationem, primo superficiem, deinde lineā, postremo punctū considerantes. Secunda eius intelligentia est secundum proportionis rationem, hoc pacto: Quam rationē Sol habet ad uisum & ad ea quæ uident̃, nō existens ipse uisus, præbēs uero huic quidem ut uideat, his aut̃ ut uideant̃: eandē profectō rationem habet intellectus primus ad intelligentiam quæ animæ inest, & illa quæ intelliguntur. Neq; enim ipse idem quod intelligentia est, porrigit tamen intelligendī uigorem: animæ quidē ut intelligat, intelligibilibus autem ut intelligant̃, ueritatem quæ illis inest illuminans. Tertius intelligendī modus huiusmodi est. Aduertens quispiam pulchritudinē quæ corporibus adest, ad animi pulchritudinē sese cōfert: deinde ad eam que
in

in officijs ac legibus: postremo ad ipsum pulchritudinis fontē, supra quem ipsum bonum amandū & expetendum intelligit, uelut splendorem in animam quæ illic euolauit subito refulgentem. Huiusmodi uero lumē deū ipsum esse ob excellentiā recognoscit, eumq; in primis sine magnitudine quantitatis agnoscit. Nam pars, atq; id ex quo aliquid constituitur, illud semper cuius pars est antecedit: Planum namq; prius est, quàm corpus, & linea prius quàm planum. Cum uero partes nullas habeat, neq; secū dum locum, neq; secū dum alterationem mouebitur. Etenim si mutationē patitur, uel à seipso, uel ab alio quodā permutari necesse est. Si ab alio, illud utiq; ualidius erit. Sin à seipso, aut in deterius, aut in melius transmutabit. Verū utraq; impossibilia sunt. Quibus omnibus perspicuum est, ipsum incorporalē esse. Verū tamen ex ijs quæ adiicientur, idem quoque patebit. Si corpus deus esset, ex materia specieq; cōstaret, ex eo quod omne corpus compositū quoddam est ex materia simul & specie, quod quidē idearū simile redditur, dum

illis ineffabili quadam ratione participat. Absurdū autē est deū ex materia specieq; cōstitui: Neq; enim simplex, neq; principiū esset. Quāobrē incorporeus deus est. Præterea si corpus est, ex materia cōstat. Ideoq; uel ignis est, uel aër, uel terra, uel aqua, aut aliquid ex ijs conflātū. At quomodocunque se habeat, principium minime erit, eritq; materia ipsa posterior, si quidem ex materia conficiat. Quæ quoniam nefaria sunt, incorporeū esse deum necesse est. Etenim si corpus est, corrumpi potest, genitusq; est, & trāsmutationi subiectus. Atqui horū nihil in deū cadit.

Qualitates sunt incorporeæ.

Caput XI

Qualitates insuper in hūc modū incorporeas esse monstrabimus. Omne corpus subiectum est: qualitas uero minime subiectum, sed accidens: non ergo corpus est qualitas. Nullum corpus in subiecto, omnis qualitas in subiecto, non ergo corpus est qualitas. Item qualitas contraria qualitati: nullum uero corpus, quā corpus contrarium corpori: nō ergo

ergo corpora sunt qualitates. Quinetiã rationi maxime cõsentaneũ est, ut quẽad modum materia qualitatis est expers, ita & qualitas materiæ expers sit. Et si materia careat, corp⁹ esse nõ poterit. Enimvero si corpora qualitates sunt, duo ac tria corpora eundem in locum concurrent: quod à ratione procul aberrat. Quod si qualitates incorporeæ sunt, opifex quoque illarum incorporeus est. Præterea agentia nulla esse præter incorporalia possunt. Siquidẽ corpora passibilia sunt atq; fluentia, neq; semper eodem se modo habentia, neq; in eodem statu perseverantia, & in quibus aliquid efficere alicui forsitan uidebũtur, multo magis illic pati reperiẽt. Vnde quemadmodũ est aliquid quod omnino patitur, ita necesse est aliquid quod omnino agat existere. Id uero nihil esse aliud quàm incorporeũ inueniemus. Sermo itaq; de rerum principijs, qui theologicus appellat, hic iam finem suũ accipiat. Nam deinceps in eam disputationem quæ physica nũcupatur, descendendum esse uidetur.

De causis, & generatione, & elementis,
& ordine mundi. Cap. XII

COrporalium omnium quæ secundum naturā distincta inuicem efficiuntur, præfinita quædā exēplaria ideas esse oportet, ad easq; scientias & definitiones referri. Nam præter singulos homines, hominē ipsum intelligere decet: & præter equos singulos, ipsum equum: ac generatim præter animalia cuncta, immortale animal & ingenitum. Quemadmodū ab uno sigillo plurimæ exprimuntur imagines, et unius hominis imagines multæ, quibus omnibus idea ipsa causa est, ut huiusmodi sint, cuiusmodi & ipsa est. Quapropter mundum hunc uniuersum, pulcherrimū opificium dei, necesse est ab ipso deo ita fabricatum fuisse, ut ad ideam quandam mūdi huius exemplar in ipsa fabricatione respexerit, dum miraquadam prouidētia atq; optima norma, hoc est propria bonitate ad huius machinæ cōstructionem sese deus accingeret. Ex tota ergo ipsum materia genuit: quā quidem sine ordine ullo ante cœli generationem tumultuantem, deus ex confusione

sione deformi, in pulchrum ordinem reuocauit, numerisq; decentibus & figuris eius partes undiq; decorauit, ut ea mundus sit proportionē cōtextus, quam etiā nunc ignis atque terra ad aërem & aquā seruant. Horū tunc uestigia solum absque ratione atque mensura, in ipso elementorū receptaculo confuso iacebant, quatiēbantq; materiam, & à materia uicissim quatiēbant. Ex integris enim quatuor elementis eum cōpegit, ex toto scilicet igni, aëre q; & aqua simul, ac terra, nullā alicuius partē potentiam ue relinquens. Præsciebat enim quod corporeus futurus esset, tactu q; ac uisu percipiendus. Absque uero ignis & terræ præsentia, nihil tangendi uidendi q; sensum mouere potest. Quamobrem secundū congruā rationē, ex igne ip sum terra q; construxit. Quoniā uero uinculo quodam utrorumq; medio ad extrema uincienda opus erat, diuinum autem uinculum est quod secundū proportionem fit, quod & se ipsum & ea quæ uinciuntur unum efficit, planusq; mundus nequaquam futurus erat; alioquin unicum mediū suf-

fecisset. Sphæricus autem esse debebat, ideoq; geminis illi medijs opus erat. Ob hanc causam inquā inter ignē ac terrā, aër & aqua secundū pportionis cōsonantiā interiecta sunt: ut quēadmodū se habet ignis ad aērē, sic aër ad aquā: utq; aër ad aquā, sic & aqua ad terrā: ac rursus ut terra ad aquā, sic aqua ad aērē: utq; aqua ad aērē, sic aër ad ignē. Ex eo insup qd nihil extra mundū reliquit, unicū illū fecit, & ideē suā quē unica est, numero q; parē. In quē præterea nec morbus unq; , neq; senectus incurreret, quippe cū nihil extra sup sit, quod uim inferat: uerū seipso sufficiens, nulliusq; indigus, atq; incolūmis pseueraret. Figurāq; illi dedit sphæricam, utpote omniū pulcherrimū figurarum, capacissimāq; & ad motū facilimā. Et quoniā nec auditur, nec uisus, nec cæteris sensibus indigebat, ideo sensuū instrumenta ad obsequiū sentiendi nulla prorsus adiecit. Cæteras item motus species procul esse iussit, solumq; circuitū cōcessit illi, tanq; mentis & sapientiæ propriū.

De conuenientia figurarū cum elementis mundi

di atq; mundo. Cap. XIII
ET cum duo sint ex quibus constru-

ctus est mūdus, corpus scilicet atq; ania,
 quorū illud uisibile corruptioniq; obno-
 xium, hęc inuisibilis atq; intangibilis, utri-
 usq; uis cōstitutioq; differens extitit. Cor-
 pus siquidem mundi, ex igni, terra, aqua
 & aëre cōpactū est. Quatuor em̄ hęc arti-
 fex ipse mūdi cōprehendens, nullū prius
 elementorū ordinē obseruatiæ figurauit
 ea pyramide atq; cubo, et octaedro, id est
 figura octo facierū, atq; icosaedro, id est fi-
 gura facierū uiginti: cunctis aut̄ impressit
 duodecaedrū, id est figurā facierū duode-
 cim. Quatenus ergo materia pyramidē
 figurā induit, ignis emicuit. Ea quippe fi-
 gura tenuis & ad incisionem præ cæteris
 apta, ex paucioribusq; triangulis cōstitu-
 ta, ideoq; omniū figurarū leuissima. Qua-
 tenus aut̄ octaedrū, aëris subinduit qua-
 litatem. At uero cum primū icosaedrā fi-
 guram cepit, aquæ naturā sortita est. Fi-
 guram deniq; cubicam terrę largitus est,
 solidissimæ quidē atq; elemētorū omniū
 stabilissimæ. Figura deniq; duodecaedra,
 ad uniuersi fabricam usus est. His omni-
 bus antiquior natura planorum: Plana
 enim solida præcedūt, Planę uero naturæ

duę quędā origines rectis angulis figurę sunt, scalinus & isoceles. Et scalinus quidem est triangulus, unū rectū angulum habens, alterum duarum tertiarū, alium unius tertię. Scalinus ergo triangulus pyramidis, & octaedri, atque icosaedri elementum fit, cum pyramis ex triangulis quatuor æquilateris constituatur, quorū quilibet in sex triangulos scalinos distribuitur. Octaedra uero figura ex octo similibus, quorum quisque in sex triangulos scalinos diuiditur. Icosaedra figura ex uiginti similiter. Isoceles autē triangulus figurę cubicę elementū est. Nam quatuor isoceles trianguli cōcurrentes, quadrangulum complent. Ex huiusmodi autem quadrangulis sex, cubus conficitur. Duodecaedram uero figuram ad uniuersi cōstructionem ipse deus assumpsit, unde & animalium formę duodecim in zodiaco circulo cōspiciuntur, quorū quodlibet in partes triginta secat. Similiter quoque in ipsa duodecaedra figura intueri licet pentagonos duodecim in triangulos quinque, ita ut unusquisque per sex triangulos diuisos existat, & in omni duodecaedro

dro trecenti sexaginta trianguli reperian-
tur, quot etiam in zodiaco portiones exi-
stūt. His ab ipso deo formata materia agi-
tari cœpit: primo quidem uestigijs absq̃
ordine, deinde à deo in ordinem redacta
est, singulis secundū proportionem inui-
cem temperatis. Neq̃ tamen loco discre-
ta hæc permanent, indefinentemq̃ con-
cussionem & ipsa habēt, & in materiam
inferunt, à circūferentia enim mūdi con-
stricta seruant̃, atq̃ inuicem alternis pul-
sibus coagitata feruntur, tenuia quidē in
prouinciam solidorum. Qua de causa ni-
hil omnino uacuum restat, & inæquali-
tas iugiter perseuerās pulsationis causam
præbet. Ab ijs enim materia, & ista uicis-
sim à materia quatiuntur.

De anima mundi, et sphaeris, atq; stel-
lis. Cap. XIII

EX corporibus itaq̃ animæ uires in-
uestigare cōcessit. Nam cum res sin-
gulas anima discernamus, rerum omniū
principia meritò huic indidit, ut quicqd
unquā occurreret, ex cognatione quadā
recognoscētes, rebus cōsonā illius essen-

tiam adhiberemus. Ergo cū diceret esse intelligibilem quandam indiuisibilemque substantiam, alteram quoque circa corpora dispersam tradidit, innuens animā per intelligentiam utranque substantiam percipere posse. Et quia in rebus istis quæ ad intelligentiā attinent, & in istis etiam quæ ad sensum ipsum idem atque ipsum alterū esse cognouit, ex istis omnibus animam iure constituit. Aut enim simili simile (ut Pythagoreis placet) agnoscit, aut quēadmodū Heraclyto physico, dissimile semper dissimili. Cum uero mundum Plato genitum inquit, haudquaquam sic eum sensisse credendum est, ut aliquod olim tempus ante mundum præcesserit: uerū quia semper in generatione perdurat, indicatque substantiæ suæ causam præstantiorem. Animam præterea mundi, quæ semper extitit, haud efficit deus, sed ornat, eaque ratione illam facere nōnunquā asserit, quod excitat eam, & ad seipsum eius mentem uelut ex profundo quodā somno cōuertit, ut ad ea quæ intelliguntur à deo respiciens, diuinasque notiones affectans, species inde formasque recipiat.

Perspi-

Perspicuū est præterea, quod mūdus ani-
 ma simul & mente, ab ipso deo donatus
 est. Nam quum optimū opus fore id uel-
 let, meritò & animatū mundum & intel-
 lectualem effecit. Etenim opificium ui-
 uens, non uiuente omnino præstantius
 est: & mentis compos eò, quod mētis est
 experts. Nec fortè sine anima accedere
 mundo mens poterat. Cumq; anima à
 mundi medio ad extrema usque se fun-
 deret, mundi corpus totum circulo com-
 plexa est. Vniuersum quippe circumte-
 gens singulis eius communicata particu-
 lis, eoq; pacto insolubili connectit uincu-
 lo, incolumemq; conseruat. Atq; ea uis
 animæ, quæ extrà restitit, partes eius in-
 timas antecedit. Illa siquidē indiuisa per-
 mansit, interior autem portio in septem
 diuisa circulos est, ab ipso principio du-
 plis ac triplis interuallis undique distribu-
 ta. Et illa quidē, quæ ab indiuidua sphaera
 cōprehenditur, ei qd ipsum idem est, co-
 gnata pmanet, quæ aut dispersa est ei cō-
 tra qd ipsum alterū appellat. Motus em̄
 cœli singula cōprehendentis cum mini-
 me peruaget, unus est, ordinemq; præci-

puū seruat. At uero subiectōrū progres-
sus uariis ortibusq; & occasibus permu-
tatur: unde peruagatio quædā atq; ober-
ratio nūcupatur. Extimus quidem cir-
culus, ad dexterā ab ortu in occasum us-
que transcurrit. Interior autem cōtrā, in
sinistram ab occidente in orientem supe-
riori resistens. Stellis præterea & astra
deus ipse molitus est, & quæ ex ijs nequa-
quam uagantur, ad cœli noctisq; ornatū.
Atque huiusmodi stellarum multitudo
innumera est. Quæ uero uagantur nu-
mero septem, ad numeri temporisq; ori-
ginem, & ad rerum omnium illustratio-
nem. Tempus planē mundani motus in-
teruallum facit, ueluti quandam æterni-
tatis imaginem. Aeternitas quippe æter-
ni mūdi status mensura est. Vagantium
quoque siderum haud sanē omnium uis
eadem est. Sol enim dux est omnium re-
liquorum, & illuminans & oculis pate-
faciens uniuersa. Luna deinde potestatis
gratia, secūdū obtinet ordinē. Cæteri ue-
ro Planetæ secundum proportionē pro-
prie singuli. Luna siquidē men-
sis terminū indicat, in eo spacio circulum
suum

suum excurrēs, solemq; cōprehendens.
 Sol autē anni mensura:transcurrēs nan-
 que zodiacū circulū, anni tempora com-
 plet. Cæterorum quoq; syderum quodli-
 bet proprio circuitu fertur. Atq; hi quidē
 circuitus non quibuscūque hominibus,
 sed eruditis noti sunt. Ex omnibus demū
 reuolutionibus absolutus numerus tem-
 pusq; cōplebitur, cum ad idem pūctum
 omnes planetæperueniētes eiusmodi ac-
 cipient ordinem, ut linea quadam recta à
 supremo circulo usq; ad terram secundū
 perpendiculū considerata, omnium cen-
 tra in ipsa conspiciantur. Cum igitur se-
 ptem sphærę in orbe circūuago constru-
 ctæ fuissent, in ijs corpora septē cōspicua
 mundi conditor maxima ex parte ignea
 fabricauit, eaq; sphæris ex altero uagoq;
 circulo cōstitutis adnexuit. Lunam profe-
 ctō circulo supra terrā primo dicauit. So-
 lem uero secundo. Luciferum deinde &
 sacrum Mercurij sydus in circulo pari ac
 Sol uelocitate currente disposuit. Supra
 uero reliqua secundum propriam sphæ-
 ram gradatim disposita. Tardiores sanē
 omnibus Saturni stellam in proxima sub

non errante circulo sede collocauit. Qui uero huic aliquid in tarditate cedit Iupiter, cōtinuò sequebatur. Huic Mars deinde successit. Octaua demum potestas hæc omnia circumplexa est. Horum singula uiuentia sunt, & intelligentia, nec non dī cognominantur, eorumq; figuræ rotundæ sunt.

De dæmonibus atq; elementis. Cap. XV

SVnt & alij qui uocātur dæmones in singulis elementis, quos intelligibiles deos nuncupare possumus, partim quidem uisibiles, partim autē uisus aciem fugientes in æthere atque igni, aëreque & aqua, ne pars ulla mundi expers animæ, animantis ue natura præstantis relinqueretur. His autem terrena, & quæ sub luna sunt cūcta subiiciuntur. Etenim deus mundi totius, deorumq; & dæmonū auctor est, atq; id uniuersum uoluntatis diuinæ munere nunquam in posterū dissoluetur. Cæteris autem operibus eius filij præsunt, secundum patris præceptū imitationemq; singula transigentes. A quibus furentium concitatio, atq; raptus, & somnia,

somnia, & oracula, & quæcunq; per uaticinium mortalibus accidunt. Terra uero omnium media sita est, circa discordiam agitationem uel, quæ per totum porrigitur coarctata: diei noctisq; custos, deorum omnium qui intra cælum sunt antiquissima. Ac post ipsam mundi totius animam dulcia nobis alimēta ministrat, circa quæ cælum uoluit: necnō astrum ipsa quoddam est, ob eamq; rationem immota permanet, quod æquilibrata est in medio similis continentium. Aether autem exteriorem prouinciam sortitus est, in sphaeras uagantium & non uagantium distributus. Quibus aër successit. In medio uero terra unā cum eius humore resedit.

Dij iuniores sunt opifices hominis. De transmissione animæ. Cap. XVI

CUM hæc omnia fabricata essent, restabant mortalium animantium genera tria, uolatilium, natantium, atque gradientium, quorum generationem filijs suis faber mundi mandauit. Nam si ipse hæc etiā genuisset, immortalia nata fuissent. Illi igitur à prima materia particu-

las, quas exactis certis temporum curricula redderent mutuantes, mortalia finxerunt animantiū genera. Quoniam uero de hominū genere utpote dijs cognatiori tum patri deo, tum etiam uatis cura erat, demisit huius generis animas in terram ipse omnium artifex stellarū numero pares. Verū cum quamlibet antea cognato astro tāquam uehiculo imposuisset, instar legum conditoris fatales illis leges explicauit, ut ipse extra culpam delictorū existeret. Docuit igitur perturbationes à corpore mortales exorituras: primo quidem sensum, postea uoluptatem atq; dolorē, metumq; & iram: quas quæ superarēt, neq; se trahi permetterent, iuste uicturas, & in cognatum astrum deniq; redituras. Quæ uero ab iniustitia superarentur, secunda generatione in uitam foeminæ migraturas. Et quæ nondū ab improbitate cessarent, in brutorū deniq; naturam degeneraturas. Finem uero laborum tunc demum futurum, cum innatos corporis affectus expulerint, & in proprium habitum iam redierint.

De

De corpore membrisq; hominis, & uiribus animæ. Cap. XVII

Dli autem in primis hominem ex terra, & igni, aëreq; et aqua finxerūt, portiones quasdam quas quandoq; redderent à materia mutuantes, ligantesq; inuicem, latentibus nexibus corpus unū ex omnibus cōfecerunt. Ac partem deinde animæ præstantiorē in capite locauerunt, cum cerebrū prius ceu cultū agrū preparauissent. Circa uultum organa ad ministeria sensuum disposuerunt. Composuerunt quoq; medullā ex leuibus ac sine flexura triangulis, quibus elementa genita fuerāt, genitalis seminis futuram originem. Os autem ex medulla atq; terra coëgerunt, postquam hæc duo igni & aqua crebrius irrigarāt. Neros item ex osse & carne. Caro uero ex salsa & acuta quadā quasi fermentatione cōpacta est. Circundederūt aut ossa medullis, & ossibus iuncturarū gratia neruos, unde neruorum obsequio, flexiones articularūq; nodi prouenerunt. Per carnem postremo tegmentum illis adiectū est, quæ tum alba, tum plurima, & ad decorem, & ad

usum uiuentis est tradita. Ex ijs præterea interna sunt implicita uiscera, uenterq̃, & circa ipsum intestina undiq̃ reuoluta. Superne uero ab ore arteria & fistula faucium, una quidem in stomachum, altera autem in pulmones protensa. Cibi profectò in uentre digeruntur spiritu simul & calore attriti atque molliti, atque inde in totum corpus manant permutationibus proprijs. Duæ autem uenæ circa spinam erectæ, caput contrario modo implcant inuicem obuiantes, hinc in multa se scindunt. Postquam dii hominem fabricarunt, animamq̃ illius dominam corpori cōiunxerunt, animæ ipsius principem rationē caput habitare iussere, à quo medullæ nervorumq̃ origo deducitur, cuius uē uarijs passionibus mētis alienatio sequitur. Quapropter circumpositis capiti sensibus ipsam corporis arcem quasi quibusdam satellitibus munierunt. In ea siquidem ea uis habitat quæ ratiocinatur, iudicat & contemplatur. At uero partes animæ quæ mouentur affectibus, humilioribus sedibus addixerūt: Irascendi uim cordi, concupiscendi utero atque ijs quæ
circa

DOCTRINA PLATONIS. 55
circa umbilicū sunt partibus, de quibus
in posterioribus differemus.

De uisu, lumine, specularibus imaginibus.

Caput. XVIII

VErum posteaquam in uultu lucife-
ros oculos insculpserunt, lumen il-
lis igneū accendēre. Quod cum lene &
quodammodo crassum esset, existere di-
uini luminis germanum existimarunt. Id
utiq; passim per oculos emanat, uerū per
pupillas purius uberiusq; transcurrit.
Quod quidem externo fulgori simile cō-
mixtum simili ac corroboratū uidēdi sen-
sum pręstat. Ideoq; noctu abeūte uel ob-
umbrato lumine, haud amplius radius
hic noster aëri se propinquo permiscet.
Quo fit ut sese ad interiora recipiens de-
mulceat atq; resoluat inter nos motus, so-
mnoq; membra deliniat, unde & palpe-
bras cū iam retractū est claudit. Et si pluri-
mum quietis induxerit, somn⁹ ferme sine
insomnijs surrepit. Quod si quēdā adhuc
agitationes restiterint, frequentia conse-
stim phantasmata nobis occurrunt. Atq;
hoc pacto phantasiæ seu ueræ siue falsæ,

tramite quodam directo nascuntur. Post istas autem sequuntur imagines, quæ in speculis uel alijs corporibus translucen-
 bus lenibusq; uidentur, quæ quidẽ haud aliter quàm secũdum reuerberationem resultant. Quatenus enim uel cõcauum uel cõuexum uel oblongũ speculũ erit, eatenus uisa diuersa intuentibus appare-
 bunt. Nam lumina ad partes alteras re-
 flectentur, à cõuexo quidem repulsa at-
 que dispersa, in concuum uero conue-
 nientia. Quam ob causam in quibusdam dextra atq; sinistra cõtrauersa uidentur, in alijs pari modo, in nōnullis autẽ supe-
 ra ad infera, ac uice uersa ad superna in-
 fera conuertuntur.

De cæteris sensibus, & obiectis eorum.

Caput

XIX

AVditus uero ad uocis perceptionẽ procreatus est, exoriẽs à motu, qui circa caput efficitur, ad iecur usque deue-
 niens. Vox autẽ per aures cerebrumq; & sanguinem ad animã penetrat: acuta quæ moueĩ uelocius, grauis quæ tardius, magna quæ plurima, parua quæ pauca.
 Post

Post hæc nariū uis sequit̃ ad odorū perceptionem progenita. Odor aut̃ est passio quædam, à narium uenis usq; ad umbilici regiões trāsfluens. Huius species præter duas communiores nomina nequaquã habent. Atq; hæ quidem nō aliter quàm bonus odor & malus odor, quæ suauitatis & nausæ nomina sunt, cognominantur. Odor certe omnis aëre crassior est, aqua subtilior. Proprie autem in ijs odoris genus accidit, quæ nondum transmutationem integram susceperūt, sed communionē quadā aëris & aquæ constant, cuiusmodi sunt quæ ex fumo & caliginē conficiuntur. His enim inuicem alternatis, odorandi sensus efficitur. Gustū deinde uariorum admodum succorum iudicem dij formarūt, uenas porrigentes ab illo ad cordis sedem, quibus diuersi liquores examinarent̃. Hæ siquidem dum dilatantur uarie atq; contrahuntur, secundum succorum incidentias eorum uarietatem discernunt. Sunt autem saporum differentiæ septem: dulcis, acer, ponticus, austerus, salus, acutus, amarus. Et dulcis quidem natura reliquorum omniū con-

traria, etenim humorem linguæ imbibitum perfundit atque delinit, acer turbat atque dispergit, acutus inflammat, & ad supera euolat. Qui uehementer abstergit & liquefacit, amarus dicitur: sed qui lenius purgat atque permollit, salus. Ex ijs autem saporibus qui obstruunt linguæ meatus & contrahunt, qui id asperius agunt pontici, qui uero lenius, austeri dicuntur. Tangendi postremo sensus à dijs genitus est, ut calida dignoscat, & frigida, mollia & dura, leuia atque grauia, lenia que & aspera. Cedentia quidem corpora dicimus, quæ tactum recipiunt. Resistentia, quæ minime cedunt. Hoc autem propter corporum ipsorum fundamenta contingit. Quæ enim ampla, habent stabilia ac solida: quæ contra exiguo fundamento utuntur, cedentia, mollia, lubrica sunt. Asperum sanè est, quod inæquale ac durum. Lene, quod planum simul & pingue. Cùm uero calida & frigida passio admodum oppositæ sint, diuersis causis inferuntur. Nam quod acumine ac uelocitate partiū scindit, calidam passionem gignit: frigidam uero quod ingressu pigrius

grius. Dum tenuia quidem expelluntur, & in illorum sedes crassiora penetrare coguntur, tunc sanè cōcussio tremorq; prouenit, & quæ hinc passio in corporibus nascitur, rigor existit.

De graui & leui. Cap. XX

Graue & leue per superiorē & inferiorē locum definire nō decet: nihil enim aut sursum est aut deorsum. Nam cum cœlum omnino rotūdum sit, & in cōuexa superficie æqualiter leuigatum, haud decet aliquid superius, aliquid inferius prædicare. Cæterum graue quidem dicendum id est, quod difficile in locum extra naturam suam trahitur: leue uero, quod facile. Item graue qd ex plurimis, leue quod ex paucissimis partibus est compositum.

De respiratione. Cap. XXI

Respiramus autē hoc pacto. Aër amplius circūstans undiq; per os ac nares, ceterosq; latētes meatus corporis influit. Calefactus inde ad externū cognatumq; aërem refluere nititur. Quæ uero ex parte effluxit, extimū aërē ad interna

repercutit, & huiusmodi circulo nunq̃
cessante, inspiratio & expiratio sequitur.

De causis morborum. Cap. XXII

MOrborū causas Plato multas esse
docuit. Primam quidem, elemen-
torum excessum atq̃ defectum, mutatio-
nesq̃ locorum in prouincias naturæ mi-
nime cōgruas. Secūdam uero, mutuam
cognatorū regenerationem: ueluti si ex
carne sanguis, aut bilis, aut pituita fiat.
Hæc enim omnia nihil aliud quàm colli-
quationem & putrefactionem esse. Pitui-
tam enim esse recentis carnis liquefactio-
nem. Sudores autem & lachrymas efflu-
xum quendam, reliquiasq̃ pituitæ. Ex-
tra quoq̃ missa pituita, albas infectiones
inducit. At intus atræ bili cōmixta, mor-
bum comitialē, qui sacer appellatus est,
procreat. Acuta uero & salsa pituita pas-
sionum, quæ per fluxum accidunt, cau-
sa est. Omnes enim qui pituita simul &
bili grauātur, id pati necesse est. Nam in-
numeros uariosq̃ morbos bilis cum pi-
tuita gignit. Febrem cōtinuam ignis ex-
cessu cōtingere putat: Diurnā aëris, Ter-
tianam

terranam aquæ, Quartanam denique terræ. Deinceps de anima, hinc sumētes exordium, dicendum est, etsi in idem redire uidemur.

De tribus principalibus animæ uiribus.

Caput

XXIII

A Nimam hominis immortalē à primo deo suscipiētes, dī mortalium generum cōditores, partes illi duas mortales, ut diximus, adiunxerūt. Verum ne uis animæ immortalis atq; diuina deliramentis mortalibus inficeretur, in ipsa corporis arce sedem eius utpote principis omnium statuerūt. Etenim habitaculum eius caput esse uoluerunt, ea figura, qua mundus elaboratus. Reliquū uero corpus huic ad ministeriū quasi uehiculum subiecerunt. Ipsīs uero mortalibus portionibus proprias singulis prouincias assignarūt: Iracūdiæ quippe præcordia: cupidini uero locum mediū inter umbilicū atque diaphragma: ibiq; uim eam ueluti furiosum & agreste animal, ligauerunt. Pulmones machinati sunt gratia cordis, molles atq; uentosos, & instar fistulæ ca-

uos, & spongiæ similes, ut cor iræ ardore nonnunquam exæstuans, aliqua saltem refrigeratione mitigaretur. Iecur autem ad excitandam concupiscentiam animæ, rursusq; sedandam dulcedinem simul et amaritudinem nactum est. Quinetiā ita est institutū, ut diuinationes quæ per somnia fiunt, in ipso reluceant. In eo siquidem propter lenitatem, soliditatem atq; nitorem, uim à mente manantem refulgere putauit. Splenē uero iecoris ipsius gratia, ut & purget ipsum, & splendidū reddat, utq; putredines corrodetes, quæ quibusdam morbis circa iecur affluūt, in splenem continuò delabantur.

De distinctione partiū animæ.

Caput XXIII

QUod autem illæ tres animæ partes locis proprijs seiunctæ sint, hinc discere licet. In primis enim, quæ natura segregata sunt, altera existunt. Natura uero segregatur, quod rationem habet, & quod rationi subiicit. Siquidē illud circa intelligibilia uersatur, hoc autē circa molesta uel lata. Quinetiā ratio hominibus duntaxat

duntaxat, pars autem perturbationibus obsequēs, cæteris quoq; uiuentibus competit. Ratio itaque & irrationalis animæ portio, cū natura distinctę sint, locis quoque seiunctæ esse debent. Inueniuntur enim hæc duo sæpe inuicem repugnare. Nihil autem secum pugnare potest: neque etiam quæ inter se contraria sunt circa idem, secundum idem, eodem in tempore, adesse ullo modo possunt. Videtur autem in Medea ira cum ratione pugnare: Intelligo inquit, quæ factura sum esse mala, ira tamen cōsiliū superat. In ipso etiā Laio dum Chrysippū raperet, cōcupiscentia rationi nimium repugnabat: sic enim inquit: Heu heu diuinum hoc hominibus malum, quādo quis bonum nouit, sed minime utitur. Item aliud quiddā esse uim rationalem, ex hoc planē patebit, quod diuersa utrorumq; curatio est. Illa quippe disciplina, hæc autem consuetudine & exercitatione curatur.

De immortalitate animæ. Cap. XXV

A Nimā his rationibus immortalem esse Plato demonstrat. Anima cuius

cunq; adest, uitam affert, utpote illi naturaliter insitam: quod uero uitam præstat, mortem minime suscipit. Quod autẽ huiusmodi est, ãmortale existit. Quod si ãmortalis est anima, incorruptibilis quoq; erit: Essentia enim incorporalis secundũ substantiam immutabilis, intelligibilis, inuisibilis, & uniformis est. Nõne igitur & simplex & indissolubilis erit? Corpus uero contrà habet, sensibile, uisibile, dissipabile, compositum, multiforme. Præterea anima, cũ per corporis sensus ad illa quæ sensibilia sunt descendit, angitur atq; turbatur: neq; similis esse potest illius, cuius præsentia perturbatur: quare intelligibilibus potius quàm sensibilibus similis est. Intelligibile uero ipsa sui natura semper incorruptibile. Accedit ad hæc, quod anima ipsa natura corpori dominat̃. Quod autem natura sua regit & imperat, diuinitati cognatũ: Quapropter anima deo proxima, immortalis erit. Item quęcunq; sine medio contraria sunt, neq; secundũ se ipsa, uerum secundũ accidens quoddã, sic à natura sunt instituta, ut ex se inuicem mutuo fieri ualeant, Ipsum uero qđ
homines

homines uiuere uocant, ipsius quod mori dicitur contrarium est. Quemadmodum igitur mors est animæ à corpore separatio, sic uita animæ cum corpore congressio est, animæ inquā quæ ante corpus existerat. Quod si & fuit ante, & post mortem erit, consentaneum uidetur ut semper eterna sit: Neque enim ultra quicquam quod illā perdat excogitari potest. Adde, quod si disciplina reminiscencia quædam est, immortalem esse animā necesse est. Esse uero reminiscenciam sic adstruimus. Neque enim aliter discere quicquam possumus, quàm per recordationem eorum quæ quondam nouimus: Nam si à singulis uniuersalia intelleximus, quonā pacto singula ipsa uniuersa cum infinita sint percurrimus? At quomodo ex paucis indiuiduis cōmunia ipsa percepimus? Deciperemur enim atque mentiremur, perinde ac si iudicaretur, omne quod respiratione utitur, solum animal esse. Vel quomodo ipse intelligentiæ in nobis principales essent: Reminiscendo igitur intelleximus ex paruis acceptionibus à quibusdam secundum partem incidentibus,

reminiscentes eorum quæ iamdudū cognoueramus, quorum ue obliuionē tūc primum perpelli sumus, cum primū animæ in corpora descenderunt. Præterea si anima à proprio malo nequaquam corrumpitur, nunquam alterius malo, neq; simpliciter à quocunq; malo destruetur. Cumq; huiusmodi sit, incorrupta perseuerabit. Item quod seipso mouet, utpote motus principium, semper mouetur: & quod huiusmodi, immortale est. Anima uero seipsa mouetur: & quod seipso mouetur, motionis omnis generationis que principium. Principium autem ingenitū & incorruptibile permanet. Quapropter & hominum & reliquorum animantiū animæ fortē tales exsistunt, atq; eiusdem missionis participes. Per se mobilem sanē animam uocat, quoniam innatam habet uitam semper secundū seipsam operantem. Quod igitur animæ rationales immortales sint, ex Platonis sententia quisque asseuerare potest. Vtrum uero & irrationales, ambiguum esse uidetur. Probabile tamen est irrationaliū animas cum sola phantasia ducantur, ratiocinationis iudiciūq;

iudiciūq; expertes, nec intelligentijs earum uel collectione, aut boni malie discretionē utantur, aut sanē eiusdē cuius & animæ nostræ naturæ participes esse: sed mortales potius corruptioniq; obnoxias. Ex eo autem quod rationales sint, sequitur ut extrinsecus ingrediātur in corpora, formati iam fœtibus adhærentes, & in corpora plura tum humana, tum etiam alia, eundem semper seruantes numerum transfigurare ualeant, atq; id uoluntate deorum, siue incontinentia uitæ, corporisq; amore: Quippe corpus et anima cognationem inter se quandam habent, qualem ignis atq; bitumen. Quin etiam deorum animæ uim discernendi, quæ etiam dignoscendi facultas dici potest, nactæ sunt. Præterea & aggrediendi naturam, quem assistendi uigorem possumus nuncupare. Post hæc uim quandam, qua conciliant & gubernant, quæ quidem naturæ cum in hominū animis insint, postquā in corpora uenerint, permutant. Cōciliandi namq; & gubernandi facultas in cōcupiscentiā, aggrediendi autem uigor in iracundiam transmutatur.

De uirtutibus & uitijs, atq; horum distinctionibus. Cap. XXVI

QVoniã uero secundũ uires rationales & irracionales anima trifariã diuisa est, id hominĩ contingere Plato existimat, ut nunq̃ prudens esse queat, dum aut timidus aut intemperatus existit; ideoq; absolutæ uirtutes inuicem inseparabiles sunt. Dicuntur et alio quodam modo uirtutes naturę dotes & inclinationes bonę ob quandam similitudinem, idem quod & perfectę uirtutes nomẽ adeptæ. Quã obrem milites fortes quandoq; dicimus, necnõ imprudẽtes ac temerarios: quosdam fortes aliquando predicamus, haud sanẽ de pfectis uirtutibus, sed de dotibus naturę loquentes. Absolutę profectò uirtutes nec crescũt unq̃ nec decrescũt. Vitia uero intendunt atq; etiam remittunt: unus siquidem altero imprudẽtior & iniustior. Nec tamen se inuicem uitia cuncta sequuntur, sunt enim contraria quedam, quæ in idem congregi nequeunt. Sic se habet ferocitas aduersus timiditatẽ, & aduersus auaritiã prodigalitas. Neque inueniri quisquam potest omnium uitiorum

uitiorum maculis inquinatus, quemadmodum nec corpus cunctis morborum corruptionibus simul afflictū. Accipienda est insuper media quædā affectio, quæ nec ad uitium, neque ad uirtutem pertineat. Neque enim homines uniuersos probos uel improbos esse necesse est. Nam huiusmodi sunt, qui iam ad integrū pro-
 uenerunt, haud quippe facile est euestigio à uitio ad uirtutem progredi. Longo enim interuallo extrema inter se distant. Virtutum præterea quædam principes, quædam uero pedissequæ. Principes, quæ in parte animæ rationali quibus & cæteræ uirtutes perficiuntur. Pedissequæ uero, quæ circa partem rationis expertē uersantur. Hæ siquidem honesta operantur haud sanè secūdum rationem, quæ ipsis insit (neque enim habent) uerum secundum normam à prudentia ex consuetudine & excercitatione illis impositam. Et cū neque scientia neque ars in alia parte animæ quàm in rationali consistat, uirtutes quæ circa partes irracionales uersantur doceri nequeunt, quia nec artes, nec scientiæ sunt. Neque enim propriam intelligentiā

possident. Prudentia tamen, quę & scientia est, propria unicuique tribuit, quemadmodum gubernator nautis quaedam ab illis minime inspecta interdum indicat, illi uero sequuntur. Eadem quoque ratio in milite, & exercitus duce. Cum uero mala & intenduntur & remittantur, delicta paria nequaquam erunt, sed quaedam maiora, minora nonnulla. Quam ob causam conditores legum quędam lenius, quędam asperius puniunt. Et quamuis ipse uirtutes summitates quędam sint, ex eo quod perfectę sunt, ac recto comparantur, alio tamē modo mediocritates dicuntur, eo quod circa singulas uel saltem plurimas, duo uitia utrinque conspiciuntur, quorum unum excessu, alterū defectu prouenit: Velut circa liberalitatem, hinc auaritia, inde prodigalitas cernitur. Nam in affectibus intemperantia sequitur aut ex eo quod ultra decens transitur, aut ex eo quod nequaquam attingitur. Neque uero qui parentibus suis furentibus nihil mouetur, neque etiam qui ex quibuscunque minimis effertur, moderatus est. Item qui parentibus uita functis nihil dolet, insensatus est,

est, qui uero mœrore seipsum perdit, effrenis: at qui mediocriter tristatur, moderatus dicitur. Et qui in omnibus trepidat formidolosus: qui nihil omnino metuit, ferox: fortis autem qui ad timendum atque audendū mediocritatem seruat. Eademque de cæteris omnibus ratio est.

Quoniam uero mediocritas in affectibus optima est, nec aliud est mediocritas quàm medium inter excessum atque defectum, ob id uirtutes huiusmodi mediocritates dictæ sunt, quod nos mediocriter affectos circa perturbationes humanas reddunt.

*Quomodo uirtus quidem uoluntaria, prauitas
autem inuoluntaria. Caput*

XXVII

POSTquam uero si quid aliud in nostra potestate consistit, nec est coactum, eiusmodi præcipue uirtus est. Neque enim laude digna existimaretur, si uel natura, uel diuina sorte contingeret. Sequitur ut uoluntaria uirtus existat, atque id per affectionem quandam flagrantem generosam atq; perpetuam.

Ex hoc tandem quod uirtus uoluntaria est, prauitatem inuoluntariam esse concluditur. Quis enim in parte eius prestantiori, extremum esse malum sponte unquam eligat? Quod si quis in uitium labitur, primum quidem non ut in malum, sed uelut in bonum potius inclinatur. Et si in malum irruit, omnino deceptus est, ut per minus malum maius quoddam malum deuitet, atque ex hoc inuoluntarius agitur. Neque enim fieri potest ut quis eo animo ad mala declinet, quasi mala exoptet, neque spe aliqua boni, aut metu maioris mali feratur. Quamobrem omnia que improbus agit, inuoluntaria sunt. Nam cum iniustitia inuoluntaria sit, multo magis iniuste agere inuoluntarium erit, quo deterior est operatio ipsa uitij, quam eius habitus ociosus. Et quauis inuoluntaria sint scelera, scelerati tamen homines puniendi. Ac etiam diuersa poenarum genera esse debent, quemadmodum illata per iniuriam damna differentia sunt. Inuoluntarium preterea in ignorantia quadam uel perturbatione consistit. Quae profecto excutere licet ratione, consuetudineque civili atque diligentia.

De iniustis

Tantum uero malum iniustitia est, ut iniuriā pati præstet admodū, quā inferre. Etenim iniuria quenquam afficere, improbi hominis opus est: affici uero iniuriā, imbecillis est passio. Turpe quidē utrunq; . Attamen inferre iniuriā eo deterius est, quo turpius. Atqui operæ præciū est iniusto se iudici ultro subijcere, quem admodum ægrotāti medico se committere. Omnis enim castigatio medicina quædam est delinquentis animæ. Quoniam uero uirtutes quamplurimæ circa affectus perturbationesq; uersant, affectus ipsi iam distinguēdi uidentur. Est autem affectus motus animæ sine ratione, gratia boni cuiusdam aut mali. Irrationalis motus ideo dictus est, quia nec iudicia, nec opiniōes affectus sunt, sed irrationalium partium animæ motus. In parte em̄ animæ rationis expertæ motiones sunt, quæ etsi nostra sunt opera, nihilo tamen magis in nostra potestate consistunt. Sæpe igitur inuoluntarij motus huiusmodi nobis exoriunt, uoluntatiq; repugnant.

Quandoq; enim accidit, ut dignoscen-
tes nec aspera esse quæ incidunt, neque
dulcia, nec expetenda, nec etiã metuen-
da: nihilominus ab ijs trahamur. Quod
sanẽ nunquã pateremur, si perturba-
tiones idem essent atque iudicia. Hæc em̃
tunc reiñimus, cum ipsa per consiliũ con-
futamus, siue ut decet, seu nō id agamus.
Adiectũ præterea in definitione est, boni
cuiusdã, aut mali gratia: Nam ex indiffe-
renti occurso affectus minime concita-
tur. Ex eo enim, quod aliquid aut bonũ
aut malum apparet, perturbationes o-
mnes nascuntur. Et si bonum adesse ui-
deatur, uoluptate perfundimur, si fore
cupimus: malum contrã cum præsens ap-
paret dolemus, futurum metuimus. Sim-
plices præcipuiq; affectus duo sunt, uo-
luptas scilicet atque dolor. Cæteri autem
ex ijs uelut elementis quibusdam confi-
ciuntur. Neq; enim cum ijs timorẽ & cō-
cupiscentiã quasi simplices principalesq;
sint, annumerare debem⁹. Nam qui me-
tuit, nō omnino uoluptate priuatus est:
quippe si malorũ repulsionẽ uel leuatio-
nem penitus desperarit, haud ultra me-
tueret,

tueret, imò acriori inde passione afflictus, doleret iam potius quàm timeret. Qui uero cupit, quādoquidem consecutionem eius quod appetit, sperat, quodammodo delectatur: & cum haud certā spem habeat, angitur. Quod si cupido ac metus minime simplices sunt, sine cōtrouerfia concedetur, nullum quoq; reliquorū affectuum simplicem esse, uelut iram inquam, desiderium, emulationem, cæteraq; huiusmodi. In ijs enim uoluptas et dolor tanquam ex ijs compositis inspiciuntur. Perturbationum præterea quædam agrestes, nōnullæ domesticæ sunt. Domestice quidē quęcunq; secundū naturā hominibus insunt. Atq; hæ sanè dum modum tenent, necessariae ac proprię sunt: at cū supra modū efferunt, profectò delinquunt. Eiuscemodi sunt, uoluptas, dolor, ira, misericordia, uerecūdia. Cōueniens quippe hominib. est ijs, quę secundū naturā accidunt delectari, cōtrarijs uero dolere: Et ira quidē ad repellendā ulciscendāq; iniuriā necessaria est: misericordia humanitatis atq; caritatis est, ppria: uerecūdia uero ut ab aduersis declinemus, nos prouocat.

Agrestes autem & ferinæ perturbatiões
præter naturam hominum experuerſio
ne uitæ, ac deterrima consuetudine pro=
creatur. Huiusmodi sunt, risus effusior,
& in malis contingentibus exultatio, &
humani generis odium: quæ siue uehe=
mentes atq; intensæ seu remissæ sint, aut
quomodocūq; se habeant, semper aber=
rant, mediocritatemq; laudabilem nul=
lam prorsus admittunt. De uoluptate au=
tem & dolore, sic inquit Plato: Has uide=
licet perturbationes in nobis ab ipsa ori=
gine naturaliter excitari: Dolorem qui=
dem ijs, qui præter naturam mouentur
accidere: uoluptatem uero illis, qui in na=
turam suam restituuntur. Existimat enim
naturalem hominis statum esse medium
inter uoluptatē atq; dolorem, dum neu=
tro mouetur: quo in statu plurimū tem=
pus uiuimus. Tradit item plures species
uoluptatum: quasdam per corpus, non=
nullas uero per animam: necnon ex uo=
luptatibus alias dolori cōmixtas, alias pu=
ras esse: aliquas item p memoriā fieri, se=
cundum spem alias excitari, nonnullas
quoque turpes, honestas alias: et illas qui
dem

dem ex incontinentia & ex iniustitia suscipi, has autem ex temperantia, aut alio quodam bono cōtingere, ueluti gaudiū illud quod ex uirtutum operatione percipitur. Cum igitur uoluptatum plurimarum natura obscœna sit, nequaquam disputandū esse censet, utrū uoluptas simpliciter & absolute bonū esse possit. Exilis enim & inanis esse uidetur, cuius natura pedissequa est alteriꝑ succedens, neqꝫ substantię proprię principalis particeps. Contrario quoqꝫ suo concreditur dolori semper immixta, quæ sanē nunquā contingerent, si uoluptas absolutū bonū, dolor autem absolutū malum esse posset.

De fato, & libero arbitrio.

Cap. XXVIII

DE fato autem huiusmodi quædam Platonī uisa sunt. Omnia, inquit, in fato sunt, non tamen omnia fato decreta. Fatum enim legis instar nequaquam dicit, hic talia faciet, hic talia patiet: In infinitum nanqꝫ progressio foret, cum infiniti sint qui nascuntur, & innumera quæ illis deinde contingunt. Libertas quoque nulla restaret, et laudes uituperationesqꝫ

penitus tollerent. Verum sic fatum pronunciat. Quæcunq; anima talem uitam elegerit, & huiusmodi quædam commiserit, consequenter talia patietur. Libera ergo est anima, & in eius arbitrio uel agere uel non agere ponitur, neq; hoc ab aliquo cogitur: quod autem sequitur actionem, ab ipso fato perficiet. Veluti ex eo quod Paris Helenā rapiet, quod quidē in eius erit arbitrio: sequetur, ut græci de Helena decertēt. Sic quoq; Apollo ipsi Laio prædixit, si genueris filium, natus ipse te perimet. In lege quidem, & Laius & generatio filij simul comprehenditur: fato uero institutū est, quod ex generatione filij sequitur. Ipsius autem quod possibile est, natura inter falsum & uerum media cadit, eiq; suapte natura indefinito, libera animæ rationalis potestas undique superfertur. Quod uero eligentibus nobis efficitur, confestim aut uerum est aut falsum: ab eo autem quod in potentia, id est quod habitu quandoq; actuq; erit, admodum discrepat. Quod enim potentia facultatem quādam & aptitudinem ad aliqua quæ nondum ordinem suum sortita sunt,

sunt, significat, quemadmodum puer potentia quadam grammaticus, tibicen ac faber dicitur, eritq; tunc in unius aut duorum habitu constitutus, cum didicerit, habitumq; istorum aliquem nactus fuerit. In actu uero tunc demum esse dicetur, cum secundum acquisitum habitum operabitur. At quod possibile uocabamus, horum neutrum est: Indeterminatum enim atq; indifferens natura sua, libertate nostra in utram placuerit, statere lancem quodammodo declinante, mox aut uerum aut falsum ex possibili fit.

De bonis, et summo bono, atque uirtutibus.

Caput. XXX

DEinceps quæ Platoni de moribus placuerunt, breuiter perstringam. Venerandissimum profectò et supremum bonum, nec facile inueniri, nec postquam inueneris tutò cuilibet reuelari posse putauit: ideoq; cum paucis admodum, atq; ijs quidē familiarissimis ac probe electis, cōtemplationē ipsius summi boni cōmunicauit. Nostrum tamen bonum, si quis diligenter eius libros examinauerit, in ipsa primi boni cōtēplatione posuisse reperiet.

Quod quidem bonum, & deum & primam mentem nuncupare licet. Omnia enim quę ab hominibus bona dicuntur, ea ratione bona nominari uoluit, quod aliquo modo ipso primo bono participāt; quemadmodum & dulcia omnia atq; calida, participatione quadam primi dulcis & calidi, appellationē huiusmodi sortiuntur. Ex ijs uero quę nobis insunt, mentē atque rationem duntaxat ipsius boni similitudinem consequi. Quamobrem bonum nostrū, pulchrum quiddam, uenerandum, diuinum, amandum, cōmensuratum, ac beatitudo apud illum uocatur. Eorum autem quę uulgò dicuntur bona, cuiusmodi sanitas est, formaq; & robur, necnon diuitiæ atq; dignitates, nullum prorsus esse bonū, nisi in usum uirtutis inciderit. Separata enim hæc ab ipsa uirtute, materiæ sortem solummodo tenent, atque ijs qui male utunt, mala proculdubio sunt. Nōnunquam tamen ipsa mortalia bona Plato nominat. Beatitudinem uero haudquaquā in bonis hominibus, sed in diuinis ac sanctis inesse. Ideoq; ingentibus quibusdam admirandis quę bonis

bonis legitimorū philosophorū animos refertos esse prædicat, ac post corporis mortalis interitū diuinis epulis uesci, ueritatisq; campū cū dijs unā circūlustrare. Idq; ex eo potissimum promereri, quod in omni uita desiderio scientiæ diuinæ flagrauerint, atque eam præ cæteris omnibus ueluti præciosissimū quiddam coluerint. Cuius munere mentis illorū expergefactus oculus atque reuiuiscens antea obcæcatus, innumeris tamen corporeis oculis preciosior, eos uniuersæ naturæ rationalis cōpotes efficit. Etenim ignorantes homines ijs cōparat, qui uitam omnē in subterranea quadam spelunca transegerint, ubi fulgidum solis lumen nunq; inspexerint, sed exiguas & inanes umbras corporū eorum, quæ nos supra terram inspicimus. Quas dum intuerentur, uera se corpora uidere putauerint. Ut enim hos si quando è tenebris ad lumen emerferint, cōsentaneum est omnia quæ antea uisa fuerant, ac seipsos multo magis tanquam omnino deceptos uituperare: sic & eos qui ex huius uite tenebris ad diuina se conferunt rationabile est, quæ

quæ uulgò mala putant, in famiæ, exilia, atq; mors illi cōtingant, nihilominus beatum fore. Atqui hominē absq; dei scientia, cūcta quæ uulgus bona prædicat possidentem, diuitias, regna, sanitatē, robur & formam, nihilo magis beatum putat.

Quibus omnibus consequentem atque consonum finem induxit, hoc est dei similem fieri, quoad humanū genus assequi potest. Varijs autē modis id astruere tentat. Interdum quippe similitudinem dei dicit, prudētem, iustum, sanctumq; esse, quemadmodum in Theæteto declarat.

Vnde adnitendum monet ocus hinc ad diuinā confugere. Fuga uero similitudo dei: similitudine dei prudentem, iustum sanctumq; fieri. Nōnunquam etiam per solam iustitiam, quemadmodum in ultimo de Repub. libro, dei similes fieri nos posse demonstrat: Neq; enim à deo, inquit, unquam despicitur, quisquis conatur ut iustus euadat, & ipsius uirtutis officio sese quātum licet dei simile reddat. In Phædone uero dei similitudinē per temperantiam iustitiamq; acquiri sic asserit.

Nōne beati sanctiq; sunt, & in optimū

• locum migrant, qui popularē ciuilemque
 uirtutem, quam temperātiā & iustitiā
 uocant, exercuerunt. Interdum igitur ui
 tæ finem esse dicit, dei similem fieri: aliās
 aut sequi deum, ceu cū inquit: Deus pro
 fectò ut antiquus sermo testatur, princi
 pium, medium, finemque rerum omnium
 continens, rectitudine perficit singula, se
 cundum naturam undique circūcurrens.
 Hunc semper iudiciū sequitur, iudex eo
 rum, qui à diuina lege discesserint. Cui
 qui beatus futurus est, se sponte subiiciens,
 mitis & modestus obtemperat. Nonnun
 quam utraq, ut cum inquit: Animam ue
 ro deum sequentem atque illi consimile,
 & cætera quæ sequuntur. Etenim utilita
 tis principium bonum ipsum existit, hoc
 autem ex deo dictum est. Cōsonus ergo
 principio finis erit, dei similem effici, dei
 scilicet cœlestis uel proculdubio supercœ
 lestis, qui uirtutem quidem nō habet, est
 tamen uirtute prestantior. Quamobrem
 recte quispiam dixerit, κακοδαίμονίαν, id
 est miseriā, dæmonis deprauationē esse:
 εὐδαίμονίαν uero, id est beatitudinem, bo
 num dæmonis habitum. Tandem uero
 ad

ad ipsam dei similitudinem accedemus, si conuenienti natura utamur, moribusq̃, & uictu ac sensu secundum legem, rationeq̃ præsertim atque doctrina, ut ab humanis negocijs longe admodum alieni, diuinisq̃ cōtemplationibus dediti semp uiuamus. Præpurgationes autē, & quasi purificationes quedam interioris demonis, si maioribus expiationibus opus fuerit, ipsæ mathematicæ disciplinæ erunt, per musicam, arithmetica, astronomiā atq̃ geometriā. Corporis quoq̃ cura per gymnasticā habenda est, qua promptius ad opera tum pacis tum belli reddatur.

Definitio uirtutis atq; distinctio. Caput XXXI

CVM uero uirtus diuinus quidā thesaurus sit, ipsa quidē est affectio quedam animæ perfectā & optima, ornatū, cōcordem & stabilem efficiens hominē, tum ad agendum, tum etiam ad loquendum, & ad seipsum pariter et ad alios. Ex uirtutibus autem quædam circa partem rationalem sunt, quædā circa rationis expertem. Nam cum alia sit natura rationalis partis, alia irascendi potentia, alia etiā concupiscendi; diuersæ quoque harum

perfectiōnes esse debebūt. Vnde ad primam prudentia, ad alteram fortitudo, ad postremā temperantia pertinebit. Et prudentia quidem bonorū & malorum indifferentiū ue scientia est. Temperantia ordo circa uoluptates atque libidines, eas obediētes rationi efficiens. Cum autem ordinem & obediētiā tribuimus temperantiæ, id sanē intelligi uolumus, quod uis quædam est, qua cupidines pepisse quæ naturalis domini fiunt. Fortitudo est legitime institutionis, seu arduę, siue facilis, seruatio: id est conseruatix & executrix facultas legitimi rationis, ppositi. Iustitia est consensio quædā omniū animæ partium: quippe uis quædam est, per quam tres animæ uires sibi inuicem consonant, & unaquæque secundum dignitatem proprio munere fungitur, ut iustitia cōmunis quædam & integra harum trium uirtutum, prudentiæ, fortitudinis, temperantiæ perfectio sit, dum ratio ducit & imperat: reliquæ uero partes quæque pro naturæ suæ officio superiori subiectæ obediētesq; permanent. Quamobrem uirtutes coniugatione quadam fe-
• inuicem

inuicem consequi putandum est. Fortitudo enim cum sit institutionis legitimæ cōseruatio, rationis rectæ cōseruatricis erit. Recta autem ratio à prudentia proficiscitur. Quinetiam prudentia cum fortitudine constat, bonorum nempe scientia est. Nemo autem bonum discernere potest, dum timiditate perturbationibusq; illam sequentibus obcecatur. Atq; eodem modo neq; cum intemperantia prudens uir, ullum habet commercium: ac generatim, quisquis perturbatione cōcitus quicquā præter rationem efficit, propter inscitiam, semper aberrat. Prudentia uero rem propriam & rem familiarem, & rem publicā administrat: Et ut Rempub. gubernat, ciuilis scientia nuncupatur: cuius sunt officia duo: Leges condere, & conditas exequi. Prima νομοθετική, id est legum positio: secunda δικαστική, id est iudiciaria nominatur. Considerat denique ciuilis peritia ea quæ ad pacem, & quæ ad bellum pertinent, & in eo cū alia plurima, tum hoc præcipue, bellum ne ineundum sit, an potius renuendum.

Amicitia, pprie nihil aliud est, quàm beneuolentia mutua. Hęc uero tūc existit, quādo uterq; bonum alteri æque ac sibi esse desiderat: quæ quidē equalitas haud aliter quàm per similitudinē morū seruatur. Simile enim simili ac moderato amicum est: intēperata uero neq; inuicē neq; moderatis cōgruere possūt. Dicunt & aliæ quædam, nec tamen sunt amicitie à uirtute quodammodo coloratæ, cuiusmodi est naturalis parentum ad filios, cognatorumq; ad inuicem beneuolentia, necnon ea quæ ciuilis ac rhetorica nuncupatur. Hæ siquidem non semper beneuolentiæ uicissitudinem habent. Species præterea quædā amicitia, amatorius affectus est. Amor honestus est animi generosi: turpis, abiecti: medius deniq; mediij. Enim uero quemadmodum tres dispositiones sunt rationalis animi, bona uidelicet, mala que, & media, ita tres amatorij sunt affectus inuicem specie differentes. Quod autem tres sint amores, fines illorum diuersi declarant. Turpis quidem sola corporis uoluptatem sequitur, ideoq; brutorum

brutorū passio est. Generosus uero nū-
dum respicit animum ad uirtutis officia
promptum. Mediū utranq; diligit, tum
corporis, tum animi pulchritudinē. At-
que ille etiam si sumatur, neque probus
est nec improbus: Quapropter amorem
ad corpus ex parte aliqua declinantē de-
monem potius, quā deū appellare de-
cet, nunquā in terrena corpora mersum:
diuina ad homines, humana rursus ad
deos trañcientem. Cum uero amatorius
motus, in tres ideas sit, quas diximus, di-
stributus: boni quidem uiri amor passio-
nis expers, artificiosus quodāmodo est,
unde & in rationali animæ parte sedet:
eiusq; cogitatiōes huiusmodi sunt: discer-
nere, qui ob animi dotes sit beneuolentia
dignus, atque eum sibi conciliare: Dein-
de eius quem amat, cogitationes appeti-
tionesq; si generosæ sint, & ad bonū fer-
uore quodam animi perferantur, laudat
& approbat: sin cōtra se habeant, nec as-
sentabitur illi, neq; suauibus uerbis obse-
quijsq; deliniet, sed absterrebit potius at-
que docebit, nequaquā illi donec talis sit,
esse uiuendum. Promittet autem semper

ac porriget ea, quibus exercitatus is quē amat, ad optimam frugem euadat. Finis tandem is etiā, ut ex amore amicitia fiat.

De speciebus Reipublicæ. CAP.

XXXIII

Rerum publicarū quasdā præsupponēdas esse dicit, quas in libris de Re publica tradidit. In ijs enim priorē quidē concordem, secundam uero dissidentem descripsit, inquirens quānam istarū præstantiores essent, & quo pacto constituerentur. Est & apud eum instar diuisionis animæ, res publica quoque in tria membra diuisa, in custodes, adiutores, artifices. Primis autem consultationem principumque tradit: Secundis propugnationem, si quando opus fuerit: quos iracundię cōparat, quasi opem rationi ferentes: Postremis uero artes ac cætera ministeria. Principes existimat philosophos, & contemplationi ipsius boni deditos esse debere. Hoc em̄ modo duntaxat ipsos omnia recte gubernaturos, quippe nunquam humanum genus à malis cessaturum, nisi aut philosophi regnent, aut dominantes diuina quadam sorte philosophent̄.

Optime

Optime enim & cum iustitia tunc administrari rempub. cum unaquæq; ciuitatis portio suo munere fungitur: Principes populi consultant atque decernunt: militares his obsequuntur atq; tutantur: reliqui uero superioribus libenter obediunt. Quinetiam reipub. species induxit, primam optimatum gubernationē, quando uiri optimi præsunt. Secundam ambitionem, in qua fastu inflati homines dominantur. Tertiā popularem. Quartam paucorum potentiam. Postremā tyrannicam, cunctarum deterrimam. Describit quoque alias ex suppositione respublicas, cuiusmodi est quæ libris de legibus instituitur, & quæ ex emendatione in epistolis extat, qua utitur aduersus eas ciuitates, quæ ægrotantes in libro de legibus relatæ sunt: quæ iam distinctam regionem nactæ sunt, & homines ex omni ætate electos, ita ut secundum diuersitates naturarū & regionū, disciplina propria importatione & exportatione, & armatura indigere monstrentur. Qui em̄ mari finitimi sunt, nauigationi studebunt, & naualia prælia tractabunt.

Qui autē continentem habitant, ad pedestrem pugnam aptiores erunt: & armaturā leuiorem qui montes colunt: grauiorem qui littora. Nonnulli uero ex ijs equestrē pugnam exercebunt. In hac utiq; ciuitate mulieres cōmunes nequaquā instituit. Est igitur ciuīlis facultas uirtus cōtemplatiua simul atq; actiua, quæ eligit atq; proponit bonam ciuitatem beatamq; efficere, & secum maxime cōsentientē: eiusq; proprium etiam imperare, unde & militares artes omnes subiectas habet.

De sophista. Cap. XXXIII

HActenus cuiusmodi sit philosophū dictum fuit. Sophista uero à philosopho tam modo quā materia discrepat. Modo quidem, quod sequitur mercedes iuuenū, bonusq; & clarus uideri quā esse mauult: Materia autē, quod philosophus circa illa quę semper eadem sunt, et eodem modo se habent, uersat. Sophista circa id quod minime est, cōtendit atq; laborat, in prouinciā profectō quę ob tenebras difficile cerni potest, refugiens. Ipsi nanq; quod est, id quod nō est, haudquam ut contrarium opponit. Hoc enim

nec

nec existit, nec substantiæ ullius est particeps, nec etiã intelligi potest. Quod quidam si quis proferre uel cogitare cogat, oberrabit atq; tergiuersabit, ex eo quod secum ipse pugnet atque dissideat. Ipsum uero quod non est, quatenus pronuntiatum audit, haud sanè nuda est ipsius negatio, sed cum suspitione quadam, et sub insinuatione alterius, quod quidem modo aliquo ipsum qd est comitatur. Quod nisi ipsa quoque eo quod non est participassent, nequaquã ab alijs distinguerentur. Nunc autem quot sunt, quæ sunt, totidem modis quod nō est, proferunt. Quod enim non est, unum aliquid eorum quæ sunt, profectò non est.

Epilogus.

HAec ad introductionem quandam in Platoniam disciplinã dicta sufficiant: Quorum quædam ordine suo tractata sunt, nōnulla sine ordine certo sparsim inducta. Veruntamē sic tradita sunt, ut horum uestigijs, reliqua etiam Platonis sensa uenari liceat.

tus, agitatio aëris circa terram. Aër, elementum cuius omnes loci mutationes secundum naturam sunt. Cœlum, corpus omnia complectens corpora, præter ipsum supremũ aërem. Anima, quod seipsum mouet: uitalis motus: animantibus causa. Potentia, quod est per se ipsum efficax. Visus, habitus quo corpora discernuntur. Os, medulla calore consolidata. Elementũ, ex quo componuntur, & in quod composita dissoluantur. Virtus, dispositio uel habitus optimus mortalis animantis per se laudabilis: habitus secundum quem, quod habet bonum uocatur. Communio, legum iusta institutio, qua quod præditum est probum dicitur: habitus concordiam præstans. Prudentia, uis quæ per se ipsam ad beatitudinem humanam ducit: scientia bonorum & malorum, dispositio nem felicem præstans, qua quid agendũ sit, & quid non dijudicamus. Iustitia, consensio animæ ad seipsam, eiusq; partium ordo ad inuicem mutuus: habitus unicuique pro dignitate distribuens: habitus quo qui præditus est, semper quæ

iusta uidentur, eligit: habitus uitæ legibus obedientis: æqualitas cōmunicatiua: habitus qui legibus rectis semper obtemperat. Temperantia, moderatio animæ circa naturales concupiscentias atq; uoluptates: compositio ordoq; animæ ad naturales uoluptates atque dolores: consonantia animæ ad imperandū & obediendum: uoluntaria eorum quæ secundum naturam sunt, actio: rationalis animæ conuersatio quo ad honesta & turpia: habitus quo decentia eligimus & seruamus.

Fortitudo, habitus animæ intrepidus: militaris audacia: peritiā illorū quæ ad bellum spectant: constantia animi aduersus illa quæ terrere solent: audacia prudentiæ peditsequa: intrepiditas in mortis expectatione: affectio seruans in periculis rationale propositum: robur contra periculum obsistens: uigor tolerans omnia uirtutis gratia: persequeratio animi in ijs, quæ rectæ rationi audenda uel metuenda uidentur: obseruatio eorum quæ ratio dicat in rebus pauendis: Rei militatis peritia: habitus in lege immobiliter perseuerans. Cōstantia, potestas perferende molestiæ

molestiæ sequentis ex ijs, quæ recta ratio
 iussit: potestas quæ nunquā deijcitur ē ra-
 tionis proposito. Sufficientia, perfecta
 bonorū possessio: habitus quo unusquis-
 que sui ipsius dominus sit. Aequitas, iu-
 storum cōducentiumq; remissio: mode-
 ratio in cōmercij: ordo rationalis animæ,
 quo ad honesta & turpia. Tolerantia,
 permissio molestiæ honesti gratia: per-
 missio laborū honesti gratia. Audacia,
 securitas, qua quis malum neq; futurum
 expectat, neq; præsens horrescit. Indo-
 lentia, habitus quo in dolores nunquam
 incidimus. Perseuerantia, affectio quæ
 perficit quodcūq; elegerit, id est toleran-
 tia uoluntaria: aduersus labores incōcus-
 sus habitus. Pudor, audaciæ remissio:
 eius quod optimum apparet spontanea
 & libens acceptio: formido uituperatio-
 nis ueræ. Libertas, uitæ dominiū: do-
 minatio in omībus absoluta: licentiā pro-
 pria uitæ: affectio in possessione & usu re-
 rum minime parca. Liberalitas, habi-
 tus qui in quærendis erogandisq; pecu-
 nijs decorū seruat: decens acquisitio ac-
 cumulatioq; pecuniæ. Mansuetudo, cō-

stitutio animæ aduersus iræ impetum irā
 mobilis : moderata temperies animæ.
 Modestia, uoluntaria ad id quod optimū
 iudicatur cōcessio: in gestu corporis com
 positio. Beatitudo, bonū ex bonis omī
 bus accumulātū: potestas ad bene uiuen
 dum seipsa sufficiens: perfectio secundum
 uirtutem: sufficiens uitæ commoditas.
 Magnificencia, æstimatio secundum ra
 tionem rectā & honorandā. Industria,
 ingenium animæ, quo quisquis munitus
 est, in singulis quod decet facile coniicit:
 mentis acumen. Frugalitas, rationalis
 uitæ simplicitas, morumq; bonorū stu
 dium. Bonitas, affectio qua eligimus
 optima. Magnanimitas, moderatus cō
 tingētium usus: urbana cum hominibus
 conuersatio: magnificencia animi cum ra
 tione. *Πιλανθρωπία*, id est humanitas, af
 fectio amicitie, hominum conciliatrix: ha
 bitus hominibus beneficus: gratiarū red
 ditio: gratitudo benefica. Pietas, iustitia
 erga deum: affectio colens deum: uolun
 taria ueneratio dei: recta honoris diuini
 scientia. Bonum, quod sui ipsius gratia
 expetendum, Intrepiditas, habitus per
 quem

quem timoribus nullis mouemur. Sana-
nitas animæ, habitus affectibus non suc-
cumbens. Pax, quies qua ab inimicitijs
belli cessamus. Humilitas, facilitas ani-
mæ omnis expers iracundiæ. Astutia,
affectio qua finem propriū cōiectamus.

Amicitia, cōsensio in rebus honestis &
iustis: eiusdem uitæ electio: consensus in
deliberando atque agendo: concordia in
cōmunionē uitæ cum beneuolentiā: cō-
munio in dandis accipiēdisq; beneficijs.

Generositas, uirtus ingenui moris: faci-
litas animi ad dicenda pariter atq; agen-
da. Electio, approbatio recta. Bene-
uolentia, electio hominis ad hominē gra-
ta atq; accepta. Propinquitas, cōmunio
in eodē genere. Cōsensio, cōmunicatio
rerum omniū, cogitationū, suspitionūq;
concordia. Charitas, integra animi de-
claratio: ciuīlis sciētia honestorūq; atq; uti-
lium: scientia iustitiā inducēs in rempub.

Societas, amicitia ex diuturna æqualiū
cōsueudine cōflata. Sagacitas, innata ra-
tiocinādi uirt⁹. Fides, recta p̄sumptio
qd sic se res habeat, ut sibi uidet: morū sta-
bilitas. Veracitas, habit⁹ in affirmādo atq;

negando rectus: scientia ueri. Voluntas, appetitus secundū rationem rectam: affectus rationalis: affectus cum ratione secundum naturam tendens. Consiliū, admonitio alterius de agendarū rerum ratione. Opportunitas, imminētia temporis, in quo uel agere uel pati quicquā oporteat. Cautio, declinatio mali: diligentia custodiendi. Ordo, concentus operationū ad inuicem: cōmunionis proportio: uicissitudinis in omnibus causa: cōtemperatio ad percipiendum idonea.

Attentio, intensio animi ad discendū.

Ingenium, discendi uelocitas: genitura bona naturæ: uirtus insita in natura.

Docilitas, ingenium animæ ad uelociter percipiendum. Iudiciū, rata pronuntiatio de eo, quod in disceptationem uenit. Lex, norma ad quam quæritur, an quis iniuriam intulerit, nec ne. Legitima ciuilitas, bonis legibus obedientia.

Gaudium, lætitia in operibus temperantiæ. Honor, bonorū largitio propter uirtutis officium: æstimatio ac dignitas uirtute acquisita: figura uenerationis, conseruatio dignitatis. Promptitudo, patens expectatio

ditio propositi ad res agendas. Gratia, uoluntaria beneficētia: redditio boni obsequij in tempore opportuno. Concordia, consensus imperantium & subditorum in imperandi obediendūue ratione.

Respublica, coetus multorum hominū ad felicitatē per se sufficiens: legitima multitudinis conspiratio. Prouidentia, præparatio ad futura. Consultatio, consideratio futurorū quonam pacto cōferant.

Victoria, uis in certamine superans. Facundia, perspicacia & facultas obtinendi quod propositum est. Donum, mutua gratiarum relatio. Occasio, flos ipse temporis rebus agendis conferens: tempus bonam quandam ferens opem.

Memoria, dispositio animæ, inhærentē illi ueritatem custodiens. Intelligentia, cogitationis intentio. Intellectio, scientiæ principiū. Sanctimonia, cautio declinans à peccatis, quæ aduersus deū committuntur: diligens obseruatio diuini cultus secundū naturam. Diuinatio, scientia rerum absque demonstratione præfaga. Vaticiniū, scientia qua dignoscitur quid adsit, quid ue futurum sit mortali ui

uenti. Sapiētia, sciētia quę nihil penitus pręsupponit: sciētia eorū quę semper sunt: sciētia quę rerum omnium causam contemplatur. Philosophia, appetitus sapiētię: contemplatio ueritatis, ut ueritas est: cura animę secundū rectam rationem. Sciētia, cōprehensio animę immutabilis ratione: uis comprehensua alicuius uel quorundam ratione immutabilis: ratio uera in cogitatione immutabilis. Opiniō, perceptio cum fide per ratiocinationem: rationis discursus: cogitatio incidens in uerum & falsum per ratiocinationē. Sensus, animę progressus: mentis motus: nuntiatio animę per corpus in formas hominum, à qua fit irrationalis animę uis, per corpus nascens. Habitus, affectio animę, secundum quam quales dicimur. Vox, prolatio ex ore secundum cogitationē. Oratio, uox quę scribi potest pronuntiatiua cuiusque rei: compositio ex uerbo ac nomine: sine harmonia cantus. Nomen, dictio simplex significatiua eius, quod secundum essentiam predicatur, & omnis quod secundū seipsum minime dicit. Dictio, uox hominis

mainis quę scribi potest; & signum quoddam commune absq; cantus harmonia significans. Syllaba, articulus humanę uocis, qui scribi potest. Definitio, oratio ex genere differentiaq; composita.

Coniectura, rei latentis indicatiũ. Demonstratio, ratiocinatio uera: oratio ostendens aliquid per pręcognita. Elementum uocis, uox simplex, causaq;, quod ceterę uoces, uoces sint. Vtile, causa quod unumquodq; bene afficiat: causa cuiusdam boni. Conferens, quod in bonum fert. Pulchrum, quod bonum. Bonũ quod in om̃ibus quę sunt, salutis est causa: causa omnis, quod ad ipsum tendit id, à quo ueniunt quęcunq; sunt eligenda.

Temperamentum, ornamentum animi. Ius, legis institutum, à quo iustitia prouenit. Voluntarium, quod seipsum, ducit: quod per seipsum eligendũ: quod cogitationem perficit. Liberum, quod sibi ipsi dominatur. Moderatum, medium inter excessum atque defectum, secundum artem sufficiens. Mensura, medium excessus atque defectus.

Palma, uirtutis premium, sui ipsius gratia exoptandum. Immortalitas, essentia uiuēs, & sempiterna perseueratio. Sanctum, dei cultus: quod deo gratum. Celebritas, tempus secundum leges sacrum.

Homo, animal sine pennis, bipes, latis unguibus, quod solum ex animantibus scientiæ rerum per rationes fit particeps.

Sacrificium, hostiæ donum deo exhibitum. Votum, præcatio hominū ad deū, qua uel bona, uel quæ bona uidentur esse flagitant. Rex, imperans secundum leges, nulli subiectus, irreprehensibilis, ciuilis ordinis institutor. Principatus, prouidentia uniuersi. Licentia, legis concessio. Legislator, autor legum, quibus gubernari ciuitas debet. Lex, ciuilis institutio multitudinis, absque certi temporis termino. Suppositio, principium indemonstrabile: sermonis summula. Decretum, institutū ciuile ad certū tempus respiciens. Ciuilis homo, peritus eorū quæ ad administrationem reipublice pertinent. Ciuitas, habitatio multorū hominum communibus utētiū legibus: cœtus hominum iisdem legibus subiectorum

Etorum. Ciuitatis uirtus, recta reipubli-
 cæ constitutio. Militaris uirtus, experi-
 entia in bello. Salus, munitio ab omni
 damno secura. Tyrannus, imperans ci-
 uitati secundum sententiam propriā.
 Sophista, iuuenum nobiliū atq; diuitum
 mercenarius uenator. Opulētia, pos-
 sessio rerū sic moderata, ut ad felicitatem
 cōferat: abundantiam rerum ad beatitu-
 dinem conferentium. Depositum, tri-
 butio cum fide. Purgatio, deteriorum
 à melioribus segregatio. Vincere, ad-
 uersariū superare. Homo bonus, qui
 huiusmodi est, ut homini bona reddat.
 Temperans, qui mediocres concupiscen-
 tias habet. Continens, qui partes ani-
 mæ rationi repugnantes cohibet. Pro-
 bus, qui perfecte bonus: qui propriā sui
 uirtutem habet. Conscientia, cogitatio
 tristis absq; ratiocinatione. Indocilitas,
 tarditas ad discēdum. Dominatio, prin-
 cipatus iustus, nulli subditus. Aphilo-
 sophia, habitus quo quis ratiōes odit. Me-
 tus, cōcussio animæ in expectatione ma-
 li. Animositas, impetus uiolentus irra-
 tionalis animæ absque ratione & ordine

mētis. Pauor, trepiditas in expectatio-
 ne malī. Adulatio, conuersatio ad uolu-
 ptatem absque ratione boni: habitus ad
 oblectationē consuetudinis tendens, me-
 diocritatēq; transgrediens. Ira, prouo-
 catio irascibilis animæ partīs ad ulciscen-
 dum. Contumelia, iniuriā quę per con-
 temptum infertur. Incontinentia, affe-
 ctio trahens ad ea, quæ iucunda uidentur,
 præter rectæ rationis iudiciū. Pigritia,
 fuga laborum, qui ex gubernando pro-
 ueniūt. Timiditas, prima causa subcur-
 rentis impetus. Calūniā, dissensio ami-
 corū uerbis facta. Opportunitas, tem-
 pus in quo unumquodq; aptum est uel
 pati, uel agere. Iniquitas, habitus qui le-
 ges despicit. Indigentia, bonorum dimi-
 nutio. Verecūdia, formido in expecta-
 tione infamiæ. Ostentatio, affectio quę
 sibi uendicat ea bona, quæ minime ad-
 sunt. Peccatum, actio præter rectam ra-
 tionem. Inuidia, tristitia ex amicorū bo-
 nis, seu præsentibus siue præteritis. Im-
 prudentia, habitus animæ infamiā lucri
 causa subiens. Ferocitas, excessus auda-
 ciæ haud metuens quæ metuenda sunt.

Ambitio,

Ambitio, habitus animæ, omnes honoris gratia sumptus admittens, præter rationis normā. Degeneratio, prauitas in natura: declinatio ab eo quod secundum naturam; morbus eius quod secundum naturam. Spes, expectatio boni. Furor, corruptio æstimationis ueræ. Loquacitas, resoluta loquendi sine ratione intemperantia. Contrarietas, distantia maxima illorum, quæ sub eodem genere per quasdam differentias cōtinentur.

Inuoluntarium, quod præter sententiā factum. Disciplina, facultas animam curans. Eruditio, disciplinæ traditio. Legum institutio, scientia ciuitatem tumultu uacuā reddens. Monitio, sermo ex sententia castigans: sermo ab erroribus absterrens. Auxilium, expulsio malī uel adulti, uel etiam imminentis. Castigatio, curatio animæ ob cōmissa scelera.

Potestas, excellentia in agendis seu dicendis: habitus quo potentes efficimur.

Robur, uis unumquodque in natura sua seruans, eo quod detrimēta deuitat.

DEFINITIONVM

FINIS.

timi ad clarissimum uirum PETRVM Medicem, in translationem libri Xenocratis Platonici, præfatio.

COSMVS Italiae decus Petre Medicæ, cum rebus gestis, tum etiam te tanto filio felix, non modò rerum humanarum prudentia, uerumetiam sapientia diuinarum miram sibi gloriam cõparauit. Qui cum nullum uitæ tempus, uel in summis negocijs absq; consortio Musarum transegerit, in senectute præcipue philosophiæ studijs sacrisq; literis totum se tradidit. Vtq; in primis philosophiæ sacris initiaretur, nonnullos Aristotelis libros conuerti ab Ioanne Argyropylo uiro doctissimo uoluit, eosq; diligentissime legit. Deinde ne intima sapiëntiæ ipsius arcana sibi deessent, diui Platonis libros decem, & unum Mercurij è græca lingua in latinam à nobis transferri iussit, quibus omnia uitæ præcepta, omnia naturæ principia, omnia diuinarum rerum mysteria sancta panduntur. Hæc omnia Cosmus & accurate legit, & absolute comprehendit. Cumq; Platonis librum de uno rerum omnium principio, & de summo bono iam peregisset, duodecima deinde die, quasi ad id principium bonumq; fruendum rediturus, ex hac uitæ umbra, ad supernam lucem reuocatus accessit. Cuius decessu grauiter & patria & academia gemeret, nisi Petrus parenti quã
similimus

similimus superesset: in cuius prudentia atq; pietate, patria spem suam firmet, & academia conquiescat. Die autem uigesima antequam corporis uinculis purus eius spiritus solueretur, sole iam occidente, coepit huius uitæ miseriã deplorare: atq; ita in errores mortalium inuehi, ut lucrum quoddam diceret esse mortem, ubi permulta & acute & copiose de huius uitæ contemptu disseruit, utpote qui iam ad supernam beatitudinem adspiraret. Cum ille finem dicendi fecisset, hæc eadem, Cosme inquam, Xenocrates uir sanctus atq; dilectus Platonis nostri discipulus in lib. de morte tractauit. Tum ille: Referas, inquit, latine Marsili, quæ græce Xenocrates disputat. Retuli. Probauit, transferri iussit. Transtuli, tuo nomini dedicaui: ut cum breue quidem hoc, sed preciosissimū opusculum legeris, quantum in hac uita sperandum sit cogites: quantum sua cuiq; mors, uel parentum, uel filiorum lugenda. Hæc igitur lege feliciter, academice columen, ac diu uiue, ne Cosmo carere nos aliquando sentiamus.

XENOCRATIS PHI
LOSOPHI PLATONICI LI
BER DE MORTE, MARSI-
LIO FICINO FLOREN-
TINO INTERP.

SOCRATES. CLINIAS.
AXIOCHVS.

VM in Cynosargem profi-
ciscerer, & lisso iam appli-
carem, uocem cuiusdā no-
mine me uocantis audiui.
Conuersus autem Cliniam
uidi Axiochi filium, uersus fontem Cal-
lirrhoēm currentē, unaq̃ cum eo Dāmo-
nem musicum, Charmidemq̃ filiū Glau-
conis. Quorum ille quidem musicæ præ-
ceptor, hic autem mutua quadam bene-
uolentia coniunctus erat. Visum igitur
mihi est, ut retrocederem, illisq̃ obuius
fierem, ut ocyus & facilius congregere-
mur. Lachrymās uero Clinias, Socrates,
inquit, præsens tempus exigit, ut illam
quam semper prædicas sapientiam nobis
ostendas. Pater enī meus repētino quo-
dam

dam & intolerabili morbo pressus est, & mortū proximus esse, eamq; moleste ferre uidetur: quamuis olim eos qui mortem expauescerent, quasi laruarū uultus horrerent, irriserit. Veni obsecro, eumq; ut soles corripe, ut facile ferat necessitatē. Congredere ergo nobiscum, unaq; cum alijs, pium opus exequere. **S O C.** Honesti ō Clinia uoti quantū in me est, compos efficieris, præsertim cum sanctū opus sit quod iubes. Properemus itaq;: si enim sic se habet, properandum est. **CLIN.**

Cum primū te ō Socrates uiderit, conualescet. Etenim sæpe contigit, ut quodammodo resipisceret. Ergo secus muros peritonios agros ad eum perreximus. Prope eū portas, uersus columnā amazonidē habitabat. Inuenimusq; illum iuncturis ualidū & robustū corpore, sed animo imbecillum, & cōsolatione admodū indigentem, respirantem sæpe, trahentemq; suspiria, multis cum lachrymis & percussione palmarum. Quæ cum uisidissem, quid hoc ō Axioche inquam? Vbi nam pristina illa tua & iactabunda constantia? Vbi perpetuæ uirtutum

laudes: Vbi mira tui animi magnitudo atq; audacia: Vt enim luctator ignauus in gymnasijs generosus apparens, in certaminibus succubiisti. Cur nature ipsius ordinem non consideras, cum sis uir tantus, & tot insuper disciplinis imbutus: & si nihil aliud, Atheniēsis tamen. An non tenes uulgatā illam tritamq; sententiam, qua dicitur, peregrinationem quandam uitam hanc esse, & oportere nos recte & æquo animo peregrinantes, haud ægra sanē, sed læta mente ad id quod debitum & necessarium est accedere: Mollities autem hæc nō ætati maturæ, sed infanti conueniens. A X I O C H V S. Hæc ô Socrates recte dici uidentur: Verum nescio quomodo imminente discrimine sermones ipsi de tolerantia copiosi, clanculum euanescent & negliguntur: Suboritur autem repugnans quidā pavor, animum undiq; circumcutiens. Heu hac luce ipsq; bonis priuabor, iacebo obscurus, gustu uisuq; captus putrescā, in uermes ferasq; conuertar. S O C. Coniungis ô Axioche absq; ratiōis examine cum sensus priuatione sensum, ac tibi ipsi & loquendo

quando & angēdo repugnas, nec aduer-
tis quod simul de sensus priuatione con-
quereris, et moeres ob putredinē, amissio-
nemq̃ bonorum, tanquā in aliam uitam
trāsiturus, potius quā in sensus omnis
priuationem aliquando migraturus: pri-
uationem inquā talem, qualis ortū præ-
cessit. Vt enim in Repub. Draconis uel
Clistenis nihil tibi contigit mali: tu enim
nō eras circa quem esset malum: Sic post
mortem nullum tibi aduersum: tu nan-
que non eris, circa quem futurum sit ma-
lum. Omnes igitur huiuscemodī nugas
abs te pelle, idq̃ considera, quod dissolu-
to eo quod compositum fuit, & anima in
locum proprium abeunte, hoc quod re-
stat, terrenum & irrationale corpus, ho-
mo nullo modo est. Nos em̃ sumus ani-
ma immortale animal, in habitaculo mor-
tali clausum: Idq̃ umbraculum nobis ad
malum natura cōstruxit: cui quæ dulcia
sunt, adulterina, fluxa, & plurimis per-
mixta molestijs: quæ uero molesta, inte-
gra, diuturna, suauiumq̃ expertia. Acce-
dunt tumores bilis atq̃ pituitæ, ac sensuū
morbi, necnō corruptiones uiscerū. Qui

H

bus anima necessariò cōdolet, per singu-
los diffusa meat⁹, ut singula uinciat. Quo
fit ut coelestē cognatūq; etherem iam de-
sideret, sitiātq; uitam chorūq; supernū.
Nam uitæ huius amissio, à malo in bonū
est transitus. AXIOCH. Cum malā
iudices hanc uitam ô Socrates, quid in ea
permanes? præsertim cum ista potissimū
mediteris, aliorūq; curator existas, &
mente cæteros antecellas? SOCRA T.
Axioche, haud satis mihi uerus es testis.
Existimas em̄ quemadmodū Athenien-
sis populus, postquam rerum perscruta-
tor sum, me aliquid scire. Ego autē opta-
rem quidē cōmunia ista cognoscere, ne
dum superuacua calleam. Quæ uero di-
ximus, Prodicī sapientis declamationes
sunt: partim quidem duabus tertijs, par-
tim duabus dragmis, partim quatuor em-
pta: gratis sanè is nullum erudit: ac sem-
per habet in ore Epicharmi illud: Manus
manum lauat. Dans aliquid, aliquid acci-
pe. Superioribus autem diebus, tot con-
tra uitam intulit, ut parum abfuerit, quin
ego uitam finirem: & ex illo tempore,
continue animus meus ô Axioche mo-
ritur.

ritur. AXIOCH. Quæ sunt igitur ea
quæ dixit? SOCR. Referā omnia, quo-
rū apud me memoria restat. Inquit em̃:
Quæ pars uitæ non plena malis? An nō
uix natus infans eueltigio luget, uitamq̃
inchoat à mœrore? nec ullus abest do-
lor: sed uel propter indigentiam, uel fri-
gus, uel calorem, uel percussione plo-
rat. Nondum potest uerbis quæ patitur,
explicare: flet autē atq̃ uociferat, unāq̃
hanc habet uocem molestiæ signū. Cum
uero septimum ætatis annum impleue-
rit, plurimis laboribus oneratur. Surgūt
nimirum pædagogi, grammatici, gymna-
stici, pædotribæ, illiq̃ nō secus dominan-
tur ac tyranni. Cum paulisper adoleue-
rit, censores arithmetræ, geometræ distri-
butores, & innumeri præter istos domi-
ni præsunt. Ephebū uero metus circum-
uenit atque mancipat, lycium & acade-
mia gymnasiū principatus, sceptrā, malo-
rumq̃ immoderatio prorsus occurrunt,
omnisq̃ adolescentis angustia sub morū
censoribus, cōsilioq̃ Ariopagitarū electis
consistit: cum istorū dictione solutus fue-
rit, curæ consultationes quæ surrepunt,

dum quem uitæ callem ingredi deceat, disceptatur, adeò ut sequentium comparatione laborum, præcedentia illa leuia uideantur, & solis infantibus metuenda. Expeditiones belli ac uulnera, frequentiaq; certamina surgunt. Demum senectus ipsa clam serpit, in quã omne naturæ sordidum & insanabile malum confluit. Et nisi quis statim ut debitum reddat uitam, natura tanquam questuaria instat, atque pignora exigit, ab hoc uisum, ab isto auditum, ab illo utrũq;. Quod si resistat quis, dissoluit, inficit, mutilat atque obruat. Nonnulli ad extremum usque senium uiuunt, sed mēte bis pueri decrepiti, fiunt. Quapropter deus rebus hominum prouidens, quos amat, breui ad se ex hac reuocat uita. Itaq; Agamedes atq; Trophonus, cum moliti essent deo Pythio templum, quod uel optimum foret precarentur, confestim somno pressi, nunquã postea surrexerunt. Idem quoq; Argiæ Iulonius sacerdotibus contigit, cum mater illorum ab Iunone pietatis filiorum murgus aliquod postulare: nam tardante iugo, subeuntes ipsi matrem in templum transporta

transportauere: Cūq; deo uouissent, noctu ē uita migrarunt. Prolixū esset poëtarum referre sententias, qui diuinis poematibus calamitates humanę uitę deplo- rant. Vnum referam poëtam clarissimū ita dicentem: Statuerunt dij, ut mortales miseri, in mœrore perpetuo uiuerent. Nec est in terra quicquam homine mise- rabilius. Itaq; aiunt Amphiaraum ab Io- ue atq; Apolline, summo quodam affe- ctu fuisse dilectum, neque tamē senium attigisse. Quid autem tibi de illo uidetur, qui nascentē iubet miseriam suę uitę lu- gere? Verum iam desinam, ne præter id quod propositum est, peruagari longius uidear. Quis est autem qui nō de studio atque arte quam elegit, summopere con- quærat? Mercenarios, mechanicosq; artifices discurremus, ex nocte in noctē laborantes, & uix ea quę ad uictum ne- cessaria sunt acquirentes: Queruli porro uiuunt, nocturnasq; uigilias fletu ac la- chrymis complent. Quid dicam de nau- tis? quot periculis subiiciuntur? Recte siquidem Bias, nautam nec in defuncto- rum nec in uiuentium numero compu-

tat. Homo nanque terrenus, tanquam utriusq; ac dubiæ uitę particeps, sese mergit in aquā, totus fortunæ subiectus. At suauis est agricultura. Esto. Sed nōne, ut aiunt, tanquā hulus occasionem tristitię semper inuenit? Nunc sanē ariditatē accusat & gemit, nunc imbres, nunc æstus exustionemq; nunc uermiculos, nūc calorem, nunc frigus intempestiuū. Honorandum uero Reipublicæ studium. Vt multa pertranseā, quot malis ex umnisq; torquetur? Lętitiam quidem habet, pituitæ uel bilis æstuantis instar mobilem, tumidam, fallacem & turbulentam: iacturam uero tristem, & mortibus mille deteriorem. Quis autē potest esse felix, dum ad turbæ nutum uiuit, irridetur atq; exploditur, quasi ludus quidam, & fabula uulgi, concussus, exhibitus, mulctatus, miserabilis atq; perditus? Vbi nam ō ciuili Axioche, Miltiades obiit? ubi Themistocles, ubi Ephialtes, ubi duces reliqui? His equidem rebus inhiaui nunquā. Ne que enim honorandum mihi uidetur, de menti in populo magistratib. fungi. Qui autem circa Theramenem & Calixenū
postri

postridie præsides, insidiatores subigentes indiscreta homines morte damnarunt: quibus tu una cum Eriptolemo tribus milibus concionantibus repugnasti. AXIOCHVS. Vera narras o Socrates, Atqui ex eo tempore in hunc usque diem uitaui tribunum, neque difficilius ac durius quicquam Reipublicæ gubernatione uisum est. Perspicuum hoc est ijs, qui ipsi ciuilia tractant. Tu uero de his ita loqueris, tanquam eminus est specula quadam hæc intuitus. Nos profecto perspicacius ista calemus, qui in opere isto uersamur. Populus nempe o amice Socrates, ingratus, irritator, insensus, crudelis, inuidus, rudis, ex confluente turba atque nugis coaceruatus. Et quisquis huic familiariter se accommodat, longe est illo miserior. SOCRATES. Postquam o Axioche disciplinam præ cæteris liberalem, maxime omnium iudicas deuitandam, quid de reliquis existimandum? Nonne summopere fugiendas? Audiui præterea Prodicum quandoque dicentem, mortem nec ad uiuos, nec ad mortuos pertinere. AXIOCHVS. Quaratione o Socrates?

S O C R. Quoniam circa uiuentes mors
nō est, defuncti uero nō sunt. Quamob-
rem neq; circa te nunc est, nondū enim
es mortuus: Neq; etiam si decesseris circa
te erit, tu nanq; non eris. Inanis igitur do-
lor esset, si Axiochus id lugeret, qd nec
est circa Axiochū, neq; erit in posterum.
Nam perinde faceres, ac si Scyllā Centau-
rumq; horreret: quandoquidē hęc mon-
stra neq; circa te sunt, neq; erunt aliquan-
do. Quod enim metuendū atq; horribi-
le, ijs qui sunt accidit: at ijs qui non sunt,
nihil expauescendū. A X I O C H. Tu
quidē ista ex leui illa, quæ iam passim uul-
gata est loquacitate colligis: Inde em̄ est
hęc inanum uerborū copā, gratia ado-
lescentulorum composita. Ego aut̄ quod
hutus uitæ bonis priuor, lugeo: etiā si ua-
lidiores superioribus ratiōes adduxeris.
Mens quippe fluctuans, ornatū uerbo-
rum non intelligit, neq; colores orationis
attingit. Pompam splendoremq; sermo-
nis etsi audit, negligit, & a ueritate procul
abest: Sophismatū quoq; captiūculas mi-
nime sustinet. Sola hęc attēdit, quę pulsa-
re omnino, & penetrare animū possunt.

S O C R.

S O C R. Absq; ratione Axioche malorum sensum cū bonorū priuatione coniungis, latetq; te mortuū esse. Eum planē, qui bonis orbatuſ est, contraria passio malorum affligit. Qui uero non est, nec ipsam quidem orbitatē aduertit. Quo pacto igitur, ubi affligentiū abest notitia, ibi potest esse afflictio? Principio enim nisi sensum quendam per inscitiam ponerēs, mortem nō expauesceres. Nunc autem peruertis te ipsum, metuens ne amittas animam: amissioni uero animā addicis. Formidas ne sensu priueris, putasq; non existentē sensum, sensu comprehendī, ex eo quod multi atq; præclari sunt de animi immortalitate sermones. Neq; enim natura mortalis in tantā excellentiā surrexisset, ut uiolentiā immaniū brutorum contemneret, mare transiret, cōderet urbes, reipublicę præscriberet ordinē, in cœlum suspiceret, astrorūq; circuitus metiretur, solisq; & lunæ progressus animaduerneret, ortus atque occasus, defectus insuper, celeresq; restitutiones meridianas, duplicesq; cōuersiones, pleiadas, & hyemem pariter & æstatem, uentorū fla

mina, & impetus imbrium, iactum Præsteris, fulgurisq; coruscū, & mundi denique passionēs in æternitate mirifice sifteret, nisi diuinus spiritus aliquis inesset in animo, per quem tantarū rerum esset intelligentiam consecutus. Quamobrem nō in mortem, ō mi Axioche, sed in ipsam immortalitatem migras. Neq; bonis priuaberis, sed integra bonorū possessione fruēris. Nec uoluptates mortali corpori mixtas percipiēs amplius, sed omnī prorsus tristitia uacuas. Illuc inquam proficisceris ab hoc carcere liber, ubi quæta omnia, & à tristitia senectuteq; semota: ubi exultatio sancta, uitaq; malorum nescia, & tranquilla pace nutrita, naturam rerum speculans, & arcana philosophiæ contemplans, haud sanè ad turbæ theatriue gratiam, sed ad perspicuæ ueritatis obiectum.

AXIOCHVS. In contrarium me affectum oratio tua deduxit. Neque enim mortem formido iam, sed opto. Vt autem rhetorum more, ego quoque exuberans

berans aliquid exprimam, iam iam ô Socrates euehor in sublime, diuinumq; circuitum thronumq; percurro. Ex hac imbecillitate me eximens renatus sum. S O C R A T. Referam tibi præterea, si placet, quæ Gobrias magus mihi tradidit. Inquit enim: Eo tempore quo Xerxes transijt, auum suum Gobriam nomine, missum fuisse in Delum ad custodiendū insulam, in qua dij extabant duo. Vbi ait, ex quibusdam tabulis æneis, quas Opïs & Heccaërgos ex hyperboreis attulerunt, se didicisse, in corporis solutione animam in occultum sub terram migrare locum, in quo Iunonis est regia, haud Iouis angustior aula. Quippe cum terra mundi medium teneat, cœlum uero sphericum sit, cuius hemisphærium unum dij cœlites sortiti sunt, alterū inferiores, partim cœlicolarum fratres, partim filij fratrum. Vestibula uero Plutonis prouinciæ claustris æneis que catenis undique uinciuntur. Illum qui ista reseat, fluuius Acheron primo, deinde Cocytus excipit.

Quibus transcurſis oportet ad Minoëm
& Rhadamanthũ duci, in eam uidelicet
regionem, qui ueritatis campus cogno=
minatur: ubi ſedent iudices, examinan=
tes uenientis cuiuſque uitam. Hic men=
dacijs tutari ſe nemo poteſt. Quibuſcun=
que igit̃ in uita bonus aſpirauit dæmon,
in locum iſti piorũ pertranſeunt, ubi uer=
eternum omnigenis exuberat fruſtibus,
fonteſq; nitentium aquarum ſcaturiũt,
prata inſuper amœna, uarijs depic̃ta co=
loribus. Nec deſunt philoſophantiũ cœ=
tus, poëtarũq; theatra. Circulares ibi cho=
ri, & muſicæ cantilenæ, ſuaueſq; concen=
tus, iucunda conuiuia, ſanctiq; & uberes
conuentus bibentium, inuiolabile gau=
dium, dulciſq; conuiſtus. Non frigoris il=
lic aut caloriſ exceſſus, ſed aëriſ natura ſa=
lubris, lenibus Soliſ radijs tēperata. Hic
purgatorum ſunt animorũ ſedes, ubi
diuina myſteria celebrāt. Quid igitur ob=
ſtat, quin tibi primo honor præmiũq;
illic detur, cum originē à deo ducas? Eos
quoq; qui circa Herculem & Dionyſiũ,
cũ illuc deſcendunt, purgatos ire ratio di=
ctat, ſpemq; felicis itineriſ ex Cereriſ cul=
tu ſu=

tu suscipere : Cōtrā, qui uitam sceleribus inquinarunt, repente per tartarum à Furijis in Herebū chaosq; raptantur, ubi patet impiorū prouincia, Danaidūq; puellarū labor irritus, aquis cribra implere frustra nitentiū : ubi Tantalī sitis, Titij uiscera, Sisyphī saxum perpetuò reuolubile : ubi feræ mordaces inseparabiliter corporibus se complicant; ubi faces inextinguibiles carnes exurunt; ubi homines impij omniformibus supplicijs cruciati, perpetua punitione uexantur. Hæc quidem à Gobria percepi. Tu uero de his iudices ô Axioche, Ego enim ratione coactus, hoc solum planè firmiterq; cognosco, animā omnem immortalē existere, & eam quæ pura ex ijs locis abierit, sine tristitia uiuere. Quamobrem siue sursum siue deorsum tendas Axioche, beatū fore te oportet, si modò pie sancteq; uixeris. AXIOCHVS. Erubescō mi Socrates, & ulterius loqui uereor. Tantum à me formido mortis abest, ut iam mori uehemēter exoptem, adeò mihi sermo superior quasi cœleste oraculum persuasit. Nunc igitur hanc uitam sperno, utpote in potiorē lo-

cum feliciter transiturus. Quapropter in
præsentia, quæ dicta sunt, mecum ipse ta-
citus animaduertam. Tu uero post meri-
diem ô Socrates ad me redibis. S O C R.

Faciam ut dicis, sed interim in Cyno-
sargem reuertar deambulatio-
nis gratia, unde huc ad te
deductus sum.

XENOCRATIS DE MOR-
TE LIBRI FINIS,

BASILEAE, PER MICH. ISINGRI-
NIVM, MENSE AVGVSTO
AN. M. D. XXXII.

